

HIVOS JAARVERSLAG 2001

Inhoud

Vooraf	3
Hivos in het kort	5
1. Directieverslag	6
2. Beleidsontwikkeling	9
3. Interne Organisatie	10
4. Activiteiten in het Zuiden	12
4.1 Regio's	12
4.1.1 Afrika	12
4.1.2 Latijns Amerika	14
4.1.3 Azië	16
4.1.4 Zuidoost-Europa	18
4.2 Thema's en sectoren	19
4.2.1 Economie en krediet	19
4.2.2 Hivos Cultuur Fonds	21
4.2.3 Milieu en duurzame ontwikkeling	23
4.2.4 Gender, vrouwen en ontwikkeling	25
4.2.5 Mensenrechten en AIDS	27
4.2.6 ICT	29
5. Activiteiten in het noorden	31
5.1 Samenwerking in Europa	31
5.1.1 Alliance 2015	31
5.1.2 Eurostep	32
5.1.3 Overige netwerken	33
5.2 Samenwerking in Nederland	34
5.2.1 Voorlichting, educatie en lobby	34
5.2.2 Samenwerking met humanistische organisaties	36
5.2.3 Fondsenwerving	37
5.2.4 GOM en ZNF	37
6 Evaluatie en inspectie	40
7 Jaarrekening	42
7.1 Toelichting	42
7.2 Balans per 31 december 2001	44
7.3 Rekening van baten en lasten 2001	46
7.4 Toelichting op de balans	47
7.5 Toelichting op de rekening van baten en lasten	49
8 Bijlagen	51
8.1 Organogram van de Hivos werkorganisatie	53
8.2 Hivos bestuurlijke organisatie	54
8.3 Lijst van gebruikte afkortingen	55

Vooraf

Internationale samenwerking doet er weer toe. Na een jarenlange pas op de plaats discussiëren wereldleiders in termen van verhoogde budgetten, en zelfs de Verenigde Staten neemt zich voor de begroting voor internationale samenwerking in een aantal stappen een beetje in de richting te brengen van de 0,7% BNP die internationaal ooit is afgesproken.

2015 is het jaar waarin geoogst moet worden, en waarin hopelijk vastgesteld gaat worden dat het aantal echt armen in de wereld, zoals de Millenium Goals voorschrijven, inderdaad met 50% naar beneden is gegaan.

11 september is waarschijnlijk één van de katalysatoren achter deze klimaatverandering in de internationale verhoudingen. Het is de vraag of we daar verheugd over moeten zijn. Want dat zelfde 11 september heeft veel leed veroorzaakt -in New York, maar ook op vele andere plaatsen in de wereld- en de politieke naweeën zijn nog lang niet uitgewoed. Dat leidt bijv. tot een klimaat waarin omwille van de veiligheid in niet weinig landen de mensenrechten maar even minder moeten tellen, en waarin stijgende defensie-budgetten haast ouderwets vanzelfsprekend zijn.

Het voorgaande geeft nog eens aan dat er in de wereld van vandaag, waarin alles met alles samenhangt, geen plaats is voor simpele recepten. Niet in internationale samenwerking, en ook niet in een relatief overzichtelijk en goed georganiseerd land als het onze.

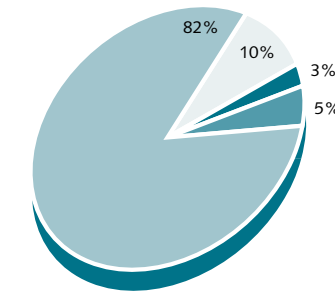
Het nieuwe beleidskader voor het Medefinancieringsprogramma (MFP) getuigt op een intelligente wijze van die complexiteit, zonder de helderheid en noodzakelijke doelgerichtheid uit het oog te verliezen. In dit verslag is te lezen dat Hivos enthousiast is over het MFP-beleidskader en de uitdaging die dat biedt. Hivos hoopt daarom dat de politieke storm die in de aanloop naar de verkiezingen vrij onverwacht is opgestoken niet uitmond in een wedstrijd in one-liners en simplismen, waarin voor lastige nuances -en daartoe behoort internationale samenwerking incl. het MFP- nauwelijks plaats is.

Maart 2002

Louise Groenman, voorzitter Raad van Toezicht

Hivos in het kort

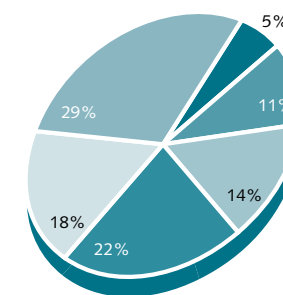
Inkomsten

- n Medefinancieringsprogramma 82%
- n Additionele fondsen 10%
- n EU-fondsen 3%
- n Particuliere fondsen 5%

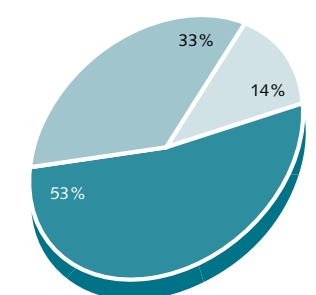
Bestedingen

naar thema

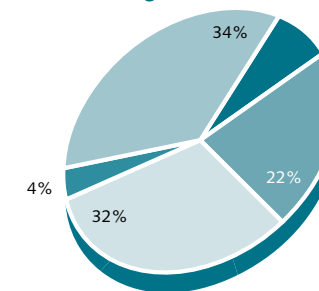
- n Economie & krediet 29%
- n Cultuur & ontwikkeling 6%
- n Gender, vrouwen & ontwikkeling 14%
- n Milieu & duurzame ontwikkeling 18%
- n Mensenrechten & aids 22%
- n Overige sectoren 11%

naar doelstelling

- n Directe armoedebestrijding 33%
- n Maatschappij opbouw 53%
- n Beleidsbeïnvloeding 14%

naar regio

- n Afrika 34%
- n Azië 22%
- n Latijns-Amerika 32%
- n Zuidoost-Europa 4%
- n Wereldwijd waaronder Nederland 8%

HIVOS NETWERK

	Totaal 2000	beëindigde relaties	nieuwe relaties	Totaal 2001
Afrika	248	57	32	223
Azië	203	25	10	188
Latijns Amerika	297	46	24	275
Zuidoost-Europa	8	0	3	11
Wereldwijd	34	6	10	38
Totaal	790	134	79	735

HIVOS KERNGETALLEN 2001

bedragen in duizenden euro's

INKOMSTEN

	2000	2001
Medefinancieringsprogramma	50.050	52.023
Additionele fondsen	3.003	8.228
EU-fondsen	2.250	4.009
Particuliere fondsen	1.332	3.043

Totale inkomsten

56.634 **67.303**

BESTEDINGEN

t.b.v. noordelijke en zuidelijke partnerorganisaties

	2000	2001
Economie & krediet	16.234	19.179
waarvan nieuw krediet	1.348	2.854
Cultuur & ontwikkeling	3.274	3.724
Gender, vrouwen & ontwikkeling	8.546	9.579
Milieu & duurzame ontwikkeling	10.650	12.090
Mensenrechten & aids	14.236	14.499
waarvan aids	2.101	2.503
Overige sectoren	7.499	8.149
Totaal	60.440	67.220
waarvan geïntegreerde sectoren	-7.712	-7.764

t.b.v. eigen voorlichting in Nederland

329 249

Totale bestedingen

52.974 **59.705**

PORTEFEUILLE

	2000	2001
Schenkingsverplichtingen	46.558	50.513
Leningen/garanties/participaties	10.446	12.634
Aantal partnerorganisaties	790	735

APPARAAT

	2000	2001
Exploitatiekosten	4.466	4.849
Resultaat	-160	63
Eigen vermogen	4.922	5.171
Aantal medewerkers	125	121

1 Directieverslag

6/01

'Het woelde van verandering'

33 Jaar Hivos, 33 jaarverslagen in verschillende jasjes, met een verschillende inhoud. De verslagen reflecteren de veranderingen in en rondom Hivos. Periodes van stabiliteit en uitbouw worden afgewisseld met periodes van verandering en grondige vernieuwing. Geschiedenis laat zich pas achteraf typeren, maar het lijkt erop dat verslagjaar 2001 zal worden ingedeeld in een periode waarin 'het woelde van verandering'. Veranderingen op drie fronten: in de (internationale) wereld die Hivos omringt, in het beleidskader dat Hivos' grootste subsidiegever hanteert en - niet in de laatste plaats - in Hivos' eigen beleidsoriëntatie.

11 September 2001 mag worden beschouwd als een katalysator, die veel aan de oppervlakte heeft gebracht, waar het gaat om internationale verhoudingen en de vertaling daarvan in de eigen omgeving. De belangrijkste uitkomst is, dat anno 2001 geen burger nog kan denken dat hij of zij zich kan afschermen voor alles wat er in onze wereld speelt. Wereldburger zijn we allemaal, zoals ook de campagne www.wereldburgers.nl zegt.

Halverwege 2001 beklonk de Tweede Kamer het nieuwe beleidskader voor het Medefinancieringsprogramma (MFP). Dit kader kwam tot stand in constructieve en vernieuwende onderhandelingen tussen de medefinancieringsorganisaties (mfo's) en het ministerie.

De mfo's werden in hun onderhandelingen nadrukkelijk geïnspireerd door de consultatie van het gehele maatschappelijke veld, die vrijwel gelijktijdig plaatsvond. In die zin reikten de onderhandelingen welbewust verder dan de eigen toko. Het ging erom een beleidskader te definiëren, dat opnieuw de kracht en betekenis kon illustreren van ontwikkelingssamenwerking uitgevoerd door en vanuit maatschappelijke organisaties. Een kader dat zich in zijn doorwerking niet zou beperken tot de mfo's. Maar ook een kader waarin alle eisen die anno nu worden gesteld - politiek en bestuurlijk - op een professionele manier zijn vertaald.

Hivos meent dat die opgave uitstekend is gelukt. Nu is het aan mfo's, ministerie en aan de nieuwe commissie MFP-breed om invulling te geven aan de nieuwe subsidieperiode 2003-2006.

De kern van het Hivos-beleid is vastgelegd in de nota 'Toegang tot macht'. Hivos benutte het jaar 2001 om die kern opnieuw vorm te geven, deels aanhakend bij de genoemde consultaties. Bij dit intensieve consultatieproces, gefaciliteerd door de huidige ICT-mogelijkheden, waren velen binnen en buiten Hivos betrokken. Het eindproduct is de nieuwe beleidsnota 'Civil voices on a global stage'. Hierin markeert Hivos zijn speelveld en formuleert het zijn doelstellingen. Hivos borduurt daarbij voort op het goede en kenmerkende in de oude nota. Het extrapoleert zijn vernieuwende initiatieven van de laatste jaren. En Hivos observeert goed wat er speelt in de maatschappelijk georiënteerde internationale samenwerking.

De nota is ambitieus en verbreedt het taakveld van Hivos met 'netwerken' en 'kennisdeling'. Tegelijk blijft bewust ruimte gereserveerd voor vernieuwing (zie ook 2). Hivos is trots op zijn nota en gaat er de komende jaren flink mee aan de slag.

ISO-9001, CBF-keurmerk en nieuwe verslaggeving

Niet alleen vernieuwingen in het 'grote' beleid zijn van belang voor het werk en de inrichting van de Hivos-organisatie. Het verslagjaar 2001 toont ook een aantal andere belangrijke veranderingen. De certificering conform ISO-9001 van de afdeling Projecten en Programma's waarover Hivos sinds 2000 beschikt, is sinds eind 2001 uitgebreid tot zijn regiokantoren in Harare, Bangalore en San José. Een zeer belangrijke verworvenheid, die nog eens aangeeft dat het Nederlandse veld van internationale samenwerking zich qua professionele bedrijfsvoering kan meten met vrijwel elke partij binnen of buiten de markt.

In het verslagjaar werd nog een ander niet onbelangrijk certificaat verworven: het CBF-keurmerk. Dit keurmerk is essentieel voor de publiekscommunicatie, maar door de specifieke opbouw van het Hivos-bedrijf kostte het de nodige moeite om het te verkrijgen. De nadruk ligt bij Hivos namelijk op publiek gefinancierde bestedingen en zijn fondsenwerving - bijvoorbeeld de NZP-spaarmiddelen - is niet alledaags. In goed overleg met het CBF kon uiteindelijk een wijze van verslaggeving worden gevonden, die recht doet aan het eigene van Hivos en toch zijn private fondsenwerving volledig vergelijkbaar maakt met fondsenwerving voor andere goede doelen. Met ingang van 2001 is de jaarverslaggeving van Hivos aangepast aan de eisen van CBF én aan die van de overgangsregeling MFP 2001-2002 in de subsidiewet van Buitenlandse Zaken. De jaarverslaggeving wordt gesplitst in een beknopt publieksverslag en een MFP-specifieke rekening en verantwoording, die de subsidieaanvraag 2001 volgt.

Omzet en bestedingen

De kernactiviteit van Hivos - het financieren van partnerorganisaties en hun activiteiten - groeide in 2001 opnieuw. Dat geldt althans voor de hoeveelheid ter beschikking gestelde middelen, die steeg van 52,7 naar 59,5 miljoen euro. Het aantal partners daalde van 790 naar 735, niet in de laatste plaats vanuit het streven naar een vermindering van werkdruk.

De groei betrof zowel de schenkingsmiddelen (13 procent) als de via Hivos Triodos Fonds (HTF) uitgezette leningsmiddelen (24 procent).

De bestedingen in absolute zin stegen in elke regio. De onderlinge verhoudingen bleven redelijk vergelijkbaar, met een zekere afname van het aandeel Latijns Amerika: van 34 naar 32 procent. Opvallend was de groei van de wereldwijde bestedingen van 5 naar 8 procent; een indicatie van het toenemend belang van de internationale 'civil society'.

Sectoraal gezien veranderde het bestedingenpatroon maar weinig. Volgens plan groeide het aandeel van de economische activiteiten, van 27 naar 29 procent. Het aandeel cultuur steeg van 5 naar 6 procent.

17 procent van de medefinancieringsbestedingen van Hivos liep volgens plan via Nederlandse partners. Dit illustreert het belang dat Hivos hecht aan samenwerking, ook en vooral buiten de meer traditionele sector van ontwikkelingssamenwerking.

Nieuw zijn de bestedingen ten behoeve van activiteiten op het gebied van educatie en lobby in Nederland, die ten laste komen van medefinancieringsmiddelen: 180.000 euro. De omvang hiervan is relatief bescheiden, onder meer omdat de minister deze - door de mfo's verwelkomde - beleidsmatige verruiming in bestedingsmogelijkheden pas in het lopende jaar bekend maakte.

7/01

Herkomst van middelen

Het merendeel van de bestedingen werd gefinancierd uit medefinancieringsmiddelen (82 procent). Het aandeel van de overige, uit publieke middelen gefinancierde activiteiten groeide tot een aandeel van 14 procent, waarbij de middelen uit additionele overheidsfondsen een onverwacht forse uitschieter lieten zien. Dat is vooral het gevolg van een aantal incidentele financieringen in de sfeer van noodhulp en democratisering.

De aangetrokken private schenkingsmiddelen groeiden tot 2,6 miljoen euro, mede dankzij het aandeel dat Stop Aids Now! leverde.

Verheugend en belangrijk is de stijging van de aangetrokken spaargelden in het samen met Triodos Bank uitgevoerde Noord-Zuid Plan: van 7,0 miljoen naar 8,7 miljoen euro. Dat komt overeen met de aangekondigde omzetsijging van HTF.

Organisatie en netwerk

De inrichting van de uitvoerende organisatie - hoofd- en regiokantoren - van Hivos veranderde niet in 2001. Ook de formatie bleef nagenoeg op hetzelfde niveau (zie ook 3). Gegeven de eerder genoemde groei in omzet betekent dit een aanzienlijke productiviteitsstijging. Die stijging wordt nog wat signifikanter als ook de doorgaande groei van Hivos' netwerk in aanmerking genomen wordt. Gestimuleerd door de huidige ICT-mogelijkheden gaan de ontwikkelingen snel. Dat geldt zowel voor het humanistische netwerk van Hivos, als voor de (internationale) netwerken rond de sectoren. Maar ook voor het relatienetwerk dat voortkomt uit de actieve deelname van Hivos in Alliance2015. Dit samenwerkingsverband werd opgericht in 2000 en omvat vier gelijkgezinde, seculiere Europese ontwikkelingsorganisaties: Hivos, Concern (Ierland), Ibis (Denemarken) en Deutsche Welthungerhilfe (Duitsland). Kenmerk van dit netwerk is het streven naar pragmatische samenwerking. Vanuit het belang van Europese samenwerking vindt Hivos het belangrijk te investeren in Alliance2015.

Exploitatie en financiële positie

De exploitatie kwam dit jaar uit op een positief resultaat van 63.000 euro. Hogere rente-inkomsten, maar ook de halverwege het verslagjaar door de Minister gecreëerde ruimere financieringsmogelijkheden voor activiteiten op het gebied van educatie en lobby (zie 5) zijn debet aan dit resultaat. De totale apparaatskosten, afgezet tegen de omzet, kwamen uit op het zeer acceptabele percentage van 8,2 procent (vorig jaar 8,5 procent). De eigen bijdrage in de apparaatskosten bleef min of meer op het zelfde niveau (13,4 procent).

Als gevolg van dit exploitatieresultaat veranderde de vermogenspositie van Hivos ondanks een verbouwings-investering niet wezenlijk.

Hivos voert een terughoudend beleid als het gaat om beleggingen. Het eigen bedrijfspand is de enige risicodragende belegging. Zijn (tijdelijk) overtollige gelden zet Hivos vast op speciale renterekeningen. Risicodragende aandelenbeleggingen worden niet aangehouden.

Het vermogen in enge zin - inclusief voorzieningen en exclusief bestemde reserves ten behoeve van het personeel - bedroeg aan het eind van het verslagjaar 1,8 miljoen euro. Dat is 37 procent van de (verhoogde) jaarlast.

Een dergelijk vermogen wordt voor een expanderend én risiconemend bedrijf als Hivos langzamerhand aan de krappe kant. Dit ondanks de positieve marge die er nu nog bestaat tussen het vermogen (inclusief de overwaarde in gebouw) en de eventuele verplichtingen in geval van beëindiging. In dit verband is het van belang dat in de nieuwe subsidieregeling MFP-breed een AKV-regime is overeengekomen, dat meer overeenstemt met de werkelijke kosten van de bedrijfsvoering. Deze subsidieregeling geldt vanaf 2003.

In de volgende hoofdstukken van dit jaarverslag kunt u lezen hoe, waar en aan welke organisaties en activiteiten Hivos in 2001 zijn middelen besteedde. En met wie Hivos daartoe samenwerkte. Dat alles ten behoeve van een rechtvaardiger wereld met ruimte en perspectief voor al haar burgers.

Den Haag, 21 maart 2002

Jaap Dijkstra, algemeen directeur

Regien van der Sijp, directeur Programma's en Projecten

2 Beleidsontwikkeling

De nieuwe algemene beleidsnota van Hivos kreeg in 2001 zijn beslag. De staf van het hoofdkantoor en de regiokantoren discussieerden gedurende het verslagjaar over de vorm en inhoud van de nota. Ook consulteerde Hivos een aantal partnerorganisaties, zijn College van Adviseurs en een aantal externe deskundigen. Tot slot kon de inhoud van de nota eind 2001 worden vastgesteld door de directie. Na de formele goedkeuring en de journalistieke redactie zal de nota in maart 2002 in druk verschijnen onder de titel '*Civil voices on a global stage*'.

In de nieuwe beleidsnota plaatst Hivos zijn beleid nadrukkelijk in het kader van de globaliseringsprocessen van het laatste decennium. Globalisering houdt bedreigingen in voor lage inkomenslanden, met name voor de armere bevolking. Maar de zelfde globalisering schept ook nieuwe kansen voor deelname aan wereldwijde maatschappelijke en economische processen. Voor internationale samenwerking geldt, dat globalisering in versterkte mate de internationale dimensies aantoot van armoede en ongelijkheid. Dat bevestigt de visie van Hivos, dat 'ontwikkelings-samenwerking' niet moet en niet kan opereren als een geïsoleerde sector.

Deze visie leidde in de laatste jaren al tot een duidelijke verschuiving in de zwaartepunten van het Hivos-beleid, van een focus op 'het Zuiden' naar een meer internationale benadering. De nieuwe beleidsnota bevestigt deze verschuiving: Hivos handelt nog steeds op basis van het belang, de visie en de ervaringen van zijn partners in het Zuiden. Maar het richt zijn interventies steeds meer op de verschillende niveaus en actoren, die een rol spelen in processen die leiden tot armoede en uitsluiting tot gevolg hebben. En op de samenhang tussen die micro-, meso- en macroniveaus.

De gevolgen van deze beleidsverschuiving werden de afgelopen jaren zichtbaar. Hivos zocht naar samenwerking buiten de 'geijkte' kaders van ontwikkelingssamenwerking. En het steunde meer internationaal opererende, vaak sectorale netwerk- en lobbyorganisaties.

Twee overkoepelende beleidsterreinen vormen de hoofdlijnen van het beleid in de nieuwe nota: maatschappijopbouw en economie & duurzame ontwikkeling. Op beide terreinen is Hivos van oudsher actief en herkenbaar. Hier komen op samenhangende wijze de doelstellingen bij elkaar van de vijf sectoren, waarin Hivos zich de laatste jaren heeft gespecialiseerd: economie en krediet, kunst en cultuur, gender, milieu, mensenrechten en aids.

Contacten, informatie en kennis zijn, meer dan ooit, strategische middelen voor deelname aan en beïnvloeding van maatschappelijke processen. De snelle ontwikkeling van ICT heeft een cruciale rol gespeeld in globalisering. ICT biedt kansen voor onconventionele en 'eigenwijze' manieren van ontwikkeling, die bovendien moeilijk te controleren en in te perken zijn door ondemocratische overheden. Ook in de internationale lobby speelt ICT een belangrijke rol. Wereldwijd hebben individuen en organisaties contact zonder barrières van afstand en tijd. Ze wisselen informatie uit en zijn in staat razendsnel publieke aandacht te mobiliseren.

Financiering is de kernactiviteit van Hivos. Maar daarnaast richt Hivos zich de komende jaren op de verdere ontwikkeling van drie andere kernactiviteiten: lobby, netwerken en kennisdeling. Hivos wil de toegang vergroten tot relevante kennis en informatie, netwerken versterken en een meerwaarde bieden door gezamenlijke lobbyinspanningen. Daarmee denkt het een belangrijke bijdrage te leveren aan de gezamenlijke doelstellingen van Hivos en zijn partnerorganisaties.

Hivos is ervan overtuigd dat deze nieuwe algemene beleidsnota een goede basis biedt voor de beleidsontwikkeling in de komende jaren en voor een goede positionering van Hivos binnen het nieuwe MFP-breed.

3 Interne organisatie

Bestuursorganen

De huidige bestuurlijke organisatie van Hivos functioneert sinds 1997. Daarin oefent de directie in juridische zin het bestuur uit van de stichting. Een Raad van Toezicht houdt toezicht op de directie en het professionele Hivos-bedrijf. Een College van (individuele) Adviseurs bekleedt de maatschappelijke adviesfunctie, aansluitend bij de beleidsspeerpunten van Hivos (zie bijlage 2)

Werkorganisatie

De opzet van de werkorganisatie bleef in 2001 op hoofdlijnen ongewijzigd. Drie *continentale bureaus* bestrijken de regio's Afrika, Latijns Amerika, Azië, de GOS-staten, Zuidoost-Europa en de bovenregionale partners. Deze bureaus vormen de spil van de organisatie en zijn verantwoordelijk voor de goede uitvoering van het Hivos-programma in het Zuiden (zie 4.1.1-4.1.4). Die uitvoering is - wat betreft de partnerorganisaties - voor een aantal regio's en landen gedelegeerd aan *regiokantoren*. Zo bestrijkt het regiokantoor Bangalore de partners in India, het regiokantoor Harare de partners in Zuidelijk Afrika en het regiokantoor San José die in Midden-Amerika. De regiokantoren zijn grotendeels opgezet volgens het patroon van de continentale bureaus. Maar de regiokantoren spelen in de praktijk ook een eigen rol binnen de lokale civil society. De *senior-sectormedewerkers* van Hivos zorgen voor de ontwikkeling en uitvoering van het beleid binnen de vijf speerpunten. Zij stemmen hun beleidsmatige activiteiten af in sectorwerkgroepen, die dwars door alle continentale bureaus lopen (zie 4.2.1 – 4.2.5).

Het ICT-bureau *Hivos.com* werkt nauw samen met de continentale bureaus (zie 4.2.6). Het bureau *Internationale Relaties* coördineert de voordracht en behandeling van financieringsprojecten bij de Europese Unie. Verder coördineert het de activiteiten binnen Alliance2015 en vertegenwoordigt het Hivos binnen de Europese samenwerkingsverbanden (zie 5.1).

Het bureau *Interne Zaken* omvat financiële zaken, personeelszaken en automatisering. Het bureau *Communicatie* onderhoudt de interne en externe communicatie en is verantwoordelijk voor de activiteiten van Hivos op het gebied van fondsenwerving, lobby en educatie (zie 5.2). Het bureau *Toetsing, Evaluatie en Controle* houdt toezicht op de juiste besteding van de projectgelden, de werking en het gebruik van de projectregistratie en op de administratieve organisatie in haar geheel. Ook het ontwikkelen en bewaken van het monitoring- en evaluatiebeleid is een taak van dit bureau (zie ook 6).

In de werkorganisatie is bovendien ruimte gemaakt voor het werken op *projectbasis*, in verband met relatief grote en vernieuwende projecten als het Biodiversiteitsfonds en Stop Aids Now! (zie 4.2.3 en 4.2.5).

ISO-9001

Eind 2001 was de gehele afdeling Programma's en Projecten van Hivos gecertificeerd volgens de ISO 9001-norm. Het hoofdkantoor in Den Haag ontving de certificering al in december 2000. De auditor van Lloyd's bezocht in november 2001 de regiokantoren in India en Zimbabwe. Zijn conclusies waren dermate positief dat sindsdien ook de regiokantoren zijn opgenomen in het ISO-certificaat van Hivos. Het is al vrij uniek dat een ontwikkelingsorganisatie in Nederland werkt volgens de ISO-kwaliteitsnormen, maar voor de regiokantoren in het Zuiden is het helemaal bijzonder. De certificering is daar dan ook met de nodige bewondering ontvangen.

Nieuwe procedures en projectadministratie

Hivos verbeterde de afgelopen jaren het instrumentarium waarmee partnerorganisaties worden beoordeeld en gemonitord. In 2001 legde het de laatste hand aan een vernieuwd stramien voor de beoordeling van aanvragen. Nog explicieter dan voorheen komen hierin de sterke en zwakke punten op tafel. Die punten meldt Hivos ook aan de partnerorganisatie.

Hoewel daarvoor geen directe aanleiding was - er deden zich geen ernstige fraudezaken voor - heeft Hivos ook het sanctiebeleid geherformuleerd en aangescherpt. Als verantwoordingen te lang uitblijven wordt eerder ingegrepen. De sancties lopen uiteen: als partnerorganisaties bijvoorbeeld niet op tijd kwalitatief goede verantwoordingen indienen, kunnen de betalingen tijdelijk worden opgeschort. Hivos kan een contractuele relatie beëindigen of - bij aperte fraudegevallen - bijdragen terugvorderen.

Hivos worstelt al enkele jaren met een projectadministratie die niet voldoet aan de eisen van deze tijd. In de loop van 2001 is met een aantal softwarebedrijven gesproken over de ontwikkeling van een flexibel nieuw pakket. Dit moet een forse efficiencywinst mogelijk maken door een sterk verbeterd relatie- en documentbeheer. Bovendien moet het de effectiviteit verbeteren door een beter systeem voor monitoring en resultaatmeting. Eind 2001 gaf Hivos opdracht zo'n pakket te ontwikkelen. De verwachting is dat het wordt opgeleverd in de tweede helft van 2002.

Personeel

Het aantal formatieplaatsen bleef in het verslagjaar vrijwel op hetzelfde niveau als in 2000. Het hoofdkantoor telde 63,5 vte en de regiokantoren 37 vte, inclusief 3 expatriates en 21 ondersteunende krachten. Bij Hivos werkten in 2001 121 mensen (in 2000: 125), waarvan 80 (in 2000: 84) op het hoofdkantoor. Daarvan is 62,5 procent vrouw. In de hogere functies is dit 23 procent. Het aantal allochtone medewerkers op het hoofdkantoor was naar SAMEN-maatstaf 8,86 procent.

Het personeel op de regiokantoren - met uitzondering van de expatriate-directie - werkt op lokale arbeidsovereenkomsten en is afkomstig uit de betreffende regio's. Binnen het totale personeelsbestand heeft 35 procent van de Hivos-staf een andere nationaliteit dan de Nederlandse. Het hoofdkantoor kent een Ondernemingsraad (OR) naar Nederlands recht. De regiokantoren hebben elk een eigen werknemersraad. De OR vergaderde in 2001 10 keer, waarvan vier keer met de Hivos-directie en een jaarlijks overleg met de Raad van Toezicht. De OR publiceert een eigen jaarverslag.

4 Activiteiten in het Zuiden

Gemeten naar activiteiten is Hivos' belangrijkste taak: het ondersteunen van lokale organisaties en initiatieven in ontwikkelingslanden. Onafhankelijke, niet-gouvernementele organisaties in landen die onder de DAC-norm vallen, zowel in het Zuiden als in Oosten (incl. Zuidoost Europa). Deze partnerorganisaties bestrijken samen een breed spectrum van economische, sociale en maatschappelijke activiteiten.

De volgende paragrafen (4.1.1 t/m 4.1.4) beschrijven kort de ontwikkelingen in het Hivos-programma per regio. De daaropvolgende paragrafen (4.2.1 t/m 4.2.6) geven de ontwikkelingen weer per thema en sector, met extra aandacht voor het Hivos Triodos Fonds (HTF) en het Hivos Cultuur Fonds (HCF).

In dit hoofdstuk zijn, evenals in het volgende, in de kantlijn de website-adressen vermeld van relevante Hivos-partners.

4. 1 Regio's

4.1.1 Afrika

De bestedingen in Afrika stegen in 2001 naar 20,2 miljoen euro, een groei van 14 procent. Dit bedrag ging naar 223 partnerorganisaties. Hivos verwelkomde 32 nieuwe Afrikaanse partnerorganisaties: 8 in Oost-Afrika, 20 in Zuidelijk Afrika en 4 regionale partners.

Ondersteuning van *microfinancieringsinstellingen* (MFI's) was ook in 2001 een belangrijk onderdeel van het economieprogramma dat Hivos uitvoert in Afrika, veelal samen met HTF (zie 4.2.1). Hivos startte nieuwe relaties met vijf MFI's en verschafte hen *seed capital* voor hun kredietactiviteiten. De resultaten tot nu toe zijn bemoedigend. In Zambia organiseerde Hivos een workshop gericht op professionalisering van MFI's.

Daarnaast financierde Hivos *organisaties van producenten* en adviesorganisaties voor het boeren- en kleinbedrijf.

Om de kritische discussie in Zuidelijk Afrika over *handelsverdragen* (WTO, EU-ACP) te versterken ging Hivos relaties aan met twee actieve organisaties op dat gebied: CUTS en TRADES.

Internationale uitwisselingen zijn essentieel voor de ontwikkeling van kunstenaars. Ze bieden nieuwe inzichten, leveren naamsbekendheid op en dragen in belangrijke mate bij aan hun professionalisering. Hivos stimuleert vooral *Zuid-Zuid-uitwisselingen*. In 2001 kwamen in Namibië beeldend kunstenaars uit Zuidelijk Afrika bijeen, in het 'Artist in Residence'-programma van het John Maufangejo Art Centre (JMAC). Docenten uit Kenia en Namibië ontmoetten elkaar in een uitwisselingproject van Kuona Trust. Het Zambian National Visual Art Centre (ZNVAC) stimuleert de ontwikkeling van vrouwelijke beeldende kunstenaars. Zij organiseerde onder meer een uitwisselingsprogramma met Zweedse kunstenaars.

Seksuele rechten en de gezondheid van jongeren is een belangrijk thema bij de aanpak van hiv/aids en seksueel geweld tegen meisjes. Hivos en partnerorganisatie Kuleana organiseerden hierover een workshop in Tanzania. Het door de Nederlandse Rutgers Stichting opgerichte Youth Incentives, een internationaal expertisecentrum voor jongeren en seksualiteit, verzorgde een training voor achttien Tanzaniaanse organisaties. Daaronder waren diverse Hivos-partners, zoals de vrouwenorganisaties TGNP, TAMWA, WOWAP, KWIECO en WODSTA.

www.tgnp.co.tz

Ook in Zuidelijk Afrika ijveren Hivos-partners voor zeggenschap van vrouwen en meisjes over hun eigen leven en lichaam. In Namibië timmert Sister Namibia aan de weg en in Zuid-Afrika voert Childline campagnes tegen het toenemende geweld tegen kinderen. De organisatie ondersteunt meisjes die het slachtoffer zijn van verkrachtingen, incest en geweld. In Zimbabwe organiseerde Hivos over dit onderwerp een debat met vrouwenorganisaties.

Perspectieven voor kleine boeren in de *organische landbouw*. Daarover verzorgde Hivos-partner Pelum een workshop in Zimbabwe, op initiatief van Hivos. Partnerorganisatie ZIMMEDIA kreeg steun voor haar film over biopiraterij door Amerikaanse multinationals en Europese universiteiten. De film toont voorbeelden uit Zimbabwe en India. Hivos-partner Interfund organiseerde een rondetafelbijeenkomst over milieuvraagstukken in Zuid-Afrika, ter voorbereiding op de VN-Wereldtop over duurzame ontwikkeling (Rio +10) in september 2002 in Johannesburg. Partnerorganisatie Tatedo in Tanzania bouwde in 2001 een website voor samenwerkende organisaties op het gebied van *alternatieve energie*. De website was een vervolg op een workshop over ICT die Hivos eind 1999 financierde.

www.zimmedia.com

www.interfund.org.za

13/01

www.tadedo.org.za

Eind 2001 voerden Zambiaanse organisaties als Afronet en NWLG succesvol campagne tegen een derde termijn voor president Chiluba. Amnesty International trainde Hivos-partners in Kenia

www.oneworld.org/

afronet/afrohome.htm

KERNGETALLEN AFRIKA			Hivos-bestedingen naar regio		Hivos-partnerorganisaties naar regio	
bedragen in duizenden euro's	2000	2001	Afrika 34%		Afrika 30%	
Bestedingen	17.702	20.213				
waarvan lastens MFP	15.935	16.593				
Aantal partnerorganisaties	248	223				
Aantal projecten	335	328				

Hivos steunt organisaties in:	Bestedingen Afrika naar beleidsspeerpunten	
Oost-Afrika Kenia Tanzania Uganda	7%	
Zuidelijk-Afrika Botswana Malawi Mozambique	14%	
Namibië Zambia Zimbabwe Zuid-Afrika	30%	
	26%	
	8%	
	15%	
	7%	

- Economie & krediet 30%
- Cultuur & ontwikkeling 7%
- Gender, vrouwen & ontwikkeling 15%
- Milieu & duurzame ontwikkeling 8%
- Mensenrechten en aids 26%
- Overige sectoren 14%

en Namibië in het monitoren en documenteren van *mensenrechtenschendingen*. Tijdens het Second Global Forum on Fighting Corruption in Den Haag riepen Hivos en zijn partners uit Kenia, Uganda en Zimbabwe overheden met succes op om de relatie te erkennen tussen *corruptie* en mensenrechtenschendingen. Ook vroegen ze om concrete maatregelen tegen corruptie. Samen met andere Nederlandse organisaties steunde Hivos - politiek en financieel - Zimbabwaanse organisaties die zich verzetten tegen de verslechterende mensenrechtensituatie in hun land.

In 2001 was de wereld getuige van een spectaculaire lobby op het gebied van *medicijnen tegen aids*. Vooral de Treatment Action Campaign (TAC) in Zuid-Afrika ijverde met succes voor de beschikbaarheid van goedkope medicijnen. Hivos ondersteunde TAC.

4.1.2 Latijns Amerika

Hivos besteedde in Latijns Amerika in 2001 iets meer dan 19 miljoen euro, een groei van 6 procent. Daarmee ondersteunde Hivos 275 partnerorganisaties, waarvan 24 nieuwkomers. Meer dan 55 procent van de bestedingen ging naar de sectoren economie en milieu.

Ook in 2001 waren Hivos en HTF erg actief binnen het *kredietprogramma* in Latijns Amerika. Ecuador verkeerde het afgelopen jaar in een verre van rooskleurige sociaal-economische situatie. Hier nam HTF deel in het aandelenkapitaal van de Banco Solidario, waardoor economisch zwakkere groepen meer toegang kregen tot krediet.

www.solidario.com.ec

Een andere HTF-partner is FEDECACES in El Salvador, een overkoepelende organisatie van spaar- en kredietcoöperaties. Zij organiseerde in november met steun van Hivos een regionale conferentie over *ethische financiële dienstverlening*. Ruim vijfhonderd deelnemers discussieerden over duurzaam gebruik van microkrediet en over verschillende spaarvormen.

In Peru ondersteunde Hivos een groep *jonge schrijvers* (Dedo Critico) bij de organisatie van een publieke schrijfwedstrijd. De groep was een van de nieuwe Hivos-contacten binnen de sector cultuur. In Bolivia steunde Hivos de zeer succesvolle workshop 'Km 0' in Santa Cruz, waarin 23 *beeldend kunstenaars* uit 13 landen twee weken lang intensief samenwerkten. Ze sloten de workshop af met een gezamenlijke tentoonstelling.

In Costa Rica organiseerde Hivos in november een *beleidsconsultatie* met *cultuurpartners* uit Midden-Amerika. Veertig deelnemers stonden uitvoerig stil bij de rol van kunst en cultuur in Midden-Amerika. Op basis van door Hivos uitgevoerde landenstudies discussieerden zij over strategieën om de culturele sector te versterken. Belangrijkste doelen waren volgens de deelnemers het vergroten van de zichtbaarheid, meer samenwerking en continuïteit. Een belangrijk knelpunt voor de sector blijft het ontbreken van overheidsbeleid en -financiering. Culturele organisaties en kunstenaars zijn daardoor aangewezen op een kleine kring van donoren, waaronder Hivos.

14/01

Hivos-partner CDM, een genderorganisatie in Honduras, leverde namens de 'civil society' een afgevaardigde voor de commissie die de nieuwe leden van het Hoogerechtshof benoemt. In april 2001 vond in Nicaragua een Midden-Amerikaanse workshop plaats over *reproductieve rechten*. Partnerorganisaties van Hivos en andere deskundigen wisselden informatie uit over wetgeving en praktijk. Hier vond ook de première plaats van een videofilm met indringende standpunten over abortus.

15/01

Het netwerk Oilwatch voerde ook dit jaar weer campagne tegen de uitbreiding van *olieboringen en -winning* in Midden-Amerika. Met name in Costa Rica ontstond mede daardoor een levendig debat over de plannen voor olieboringen in het Caribisch gebied. Lokale milieuorganisaties vrezden onherstelbare schade aan het kwetsbare ecosysteem met verschillende unieke natuurgebieden. Olie was ook een belangrijk thema in het werk van Hivos-partner Acción Ecológica in Ecuador. Een oliepijpleiding die dwars door het land is gepland, bedreigt de bestaansbasis van inheemse groepen.

Mensenrechtenpartner CALDH in Guatemala spande in 2001 een rechtszaak aan tegen de verantwoordelijken voor de *massamoorden op de indiaanse plattelandsbevolking*, die werden gepleegd in de jarenlange burgeroorlog. Eén van de aangeklaagden is ex-dictator Ríos Montt, die nu parlementsvoorzitter is. Dat maakt het proces niet eenvoudig. Bovendien is de militaire elite achter de schermen druk bezig om haar onderdrukingsmechanismen weer toe te passen. Op verzoek van Nederlandse hulporganisaties kwamen de zes belangrijkste Guatemalteekse mensenrechtenorganisaties in januari 2002 bijeen in Nederland. Hier werkten zij een gezamenlijke juridische en politieke strategie uit en verzochten de Europese Unie om ondersteuning. In Bolivia liepen de spanningen dit jaar hoog op. Na jaren van politieke strijd werden de eerste *inheemse gebieden* officieel erkend. Gefrustreerde grootgrondbezitters namen steeds vaker hun toevlucht tot geweld. Zo werden advocaten van Hivos-partner CEJIS ontvoerd en mishandeld door de bond van veehouders. Gelukkig werden zij op tijd ontzet, dankzij een snelle protestactie van de inheemse bevolking. Hivos en andere organisaties bereikten dat deze mensenrechtenschendingen werden aangekaart bij de Boliviaanse overheid.

www.caldh.org

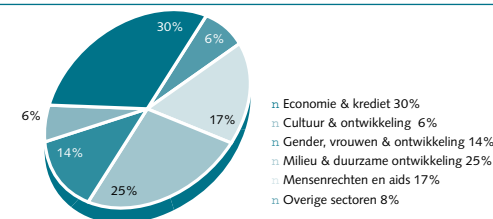
KERNGETALLEN LATIJNS AMERIKA

bedragen in duizenden euro's	Hivos-bestedingen naar regio		Hivos-partnerorganisaties naar regio	
	2000	2001	Latijns Amerika	Latijns Amerika
Bestedingen	17.893	19.278		
waarvan lastens MFP	15.138	15.850		
Aantal partnerorganisaties	297	275		
Aantal projecten	400	376		

Hivos steunt organisaties in:

Midden-Amerika Belize Costa Rica El Salvador
Guatemala Honduras Nicaragua
Zuid-Amerika Bolivia
Chili Ecuador Peru Suriname
Caribisch gebied Cuba Dominica Grenada
St. Lucia

Bestedingen Latijns Amerika naar beleidspeerpunten

Twee zware aardbevingen richtten begin 2001 enorme schade aan in El Salvador. Alliance2015-partners Hivos, DWHH en Concern (zie 5.1.1) coördineerden hun steun aan *noodhulp- en wederopbouwactiviteiten* in dit land. De Nederlandse ambassade in San José stelde ruim 270.000 euro beschikbaar voor vijf noodhulpprojecten van Hivos-partners.

4.1.3 Azië

In 2001 was binnen het Hivos-programma in Azië weinig financiële ruimte voor nieuwe initiatieven: er kwamen slechts tien nieuwe partners bij. De bestedingen stegen weliswaar van 12,1 miljoen euro in 2000 naar 13 miljoen euro, maar die stijging bestond vrijwel geheel uit extra noodhulpgelden voor Gujarat.

Op 26 januari 2001 werd de Indiase provincie Gujarat getroffen door een *verwoestende aardbeving*, die leidde tot tienduizenden doden en enorme materiële schade. Hivos-partners in Gujarat reageerden onmiddellijk met hulpacties voor de slachtoffers. Een groot aantal ngo's verenigde zich in een speciaal gevormd netwerk, het Janpath Citizens' Initiative (JCI). Via dit netwerk kon Hivos zijn extra fondsen besteden, die het ontving van de Nederlandse ambassade in New Delhi. Bijna 7.000 huishoudens in 126 dorpen in het getroffen gebied ontvingen via JCI steun voor tijdelijk onderdak, voedsel, huisraad en drinkwater.

Voor het eerst kon HTF kredieten verstrekken aan *microfinancieringsinstellingen* (MFI's) in India. Dankzij zo'n krediet kon SHARE het aantal arme vrouwen dat bij deze instelling spaart en leent, uitbreiden van 40.000 naar 60.000. En Hivos-partner Basix kon met een HTF-lening het aantal kredietnemers uitbreiden tot bijna 25.000 kleine ondernemers en boeren, waarvan dertig procent vrouwen. In 2001 bereikte Hivos overeenstemming met EDA, een Indiase 'rating agency' voor MFI's. EDA zal twee beginnende instellingen financieel-technisch beoordelen: KCLF in Kazachstan en Moris Rasik op Oost-Timor. Mogelijk leidt dit in 2002 tot het verstrekken van startkapitaal en technische assistentie.

In Oost-Timor en in Papoea leverden Hivos-partners belangrijke bijdragen aan succesvolle *grondweshervormingen*. Die leverden aanzienlijk meer ruimte op voor de lokale bevolking om te participeren in het bestuur van hun land. Hivos ondersteunde in verschillende landen voor het eerst initiatieven op het gebied van *homorechten*. In Indonesië en Centraal-Azië werden op kleine schaal nieuwe organisaties gefinancierd van *hiv/aids-patiënten*. In 2001 lobbyde Hivos samen met andere organisaties voor de Kirgizische *mensenrechtenorganisatie* KCHR. De leiders van deze Hivos-partner werden en worden bedreigd: de voorzitter leeft nog steeds in ballingschap in Wenen.

www.kchr.elcat.kg

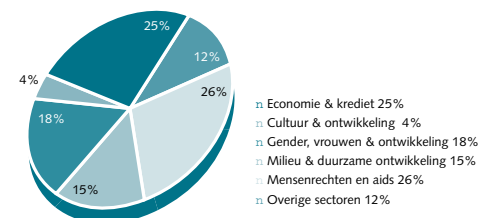
16/01

KERNGETALLEN AZIË	Hivos-bestedingen naar regio		Hivos-partnerorganisaties naar regio	
	2000	2001	Azië	Azië
bedragen in duizenden euro's				
Bestedingen	12.056	13.079	22%	26%
waarvan lastens MFP	10.623	11.213		
Aantal partnerorganisaties	203	188		
Aantal projecten	278	280		

Hivos steunt organisaties in:

India Kazachstan Kirgizstan Sri Lanka Indonesië
Maleisië Timor Lorsaë Vietnam

Bestedingen Azië naar beleidsspeerpunten

>>>>

Basix/Samruddhi: een 'non-banking finance company' in India

Door de liberalisering in het Indiase financiële systeem is het pas sinds kort mogelijk om als buitenlandse onderneming te investeren in een Indiase financiële instelling. Samruddhi, onderdeel van de in 1996 opgerichte Basix-groep, is de eerste investering van HTF in India. De Basix-groep bestaat uit een aantal ondernemingen. Haar missie is de levensstandaard van haar klanten te verbeteren, door het beschikbaar stellen van financiële diensten en technische assistentie. De groep doet dit in 18 districten van 4 staten en bereikt hiermee meer dan 1.600 dorpen.

Samruddhi had eind 2001 24.064 klanten. Ongeveer 35 procent van deze klanten is vrouw en meestal zeer arm. Zij krijgen krediet via 'Self Help Groups', waarbij geen onderpand is vereist. HTF verwierf een belang van ruim 10 procent in de 'non-banking finance company', Samruddhi. Van de overige aandelen is ruim 60 procent in handen van Indiase investeerders. Samruddhi geeft kredieten aan individuen, aan groepen en aan bedrijven. Basix gelooft dat niet alle mensen zelfstandig ondernemer kunnen of willen worden. Daarom zijn de activiteiten van Basix ook gericht op ondernemingen die in staat zijn om werkgelegenheid te creëren. Een groot deel van de klanten van Basix werkt in de agrarische sector. Daarnaast worden leningen verstrekt aan kleinere ondernemingen in de handel. Een medewerker van Triodos Bank vertegenwoordigt HTF in de Board of Directors en hoopt zo een bijdrage te leveren aan de verdere ontwikkeling van deze 'non-banking finance company'.

Via HTF participeert Hivos in Basix voor een bedrag van 559.768 euro.

Drie bijzondere initiatieven kwamen voort uit de specifieke aandacht van Hivos voor duurzame productie. In India organiseerde Hivos een consultatie over de *integratie van sociale, economische en milieuaspecten*. Daardoor kreeg milieupartner Kudumbam meer aandacht voor de toegang tot financiële dienstverlening van zijn 2.000 aangesloten boeren. Economiepartner CDF, een federatie van 267 coöperaties met 80.000 leden, begon met discussies over *duurzame landbouwmethoden*. In Oost-Timor liet Hivos een studie uitvoeren, die de opkomende beweging voor duurzame landbouw ondersteunde. De studie diende als tegenwicht voor de Wereldbankplannen die zich richten op schaalvergroting, commercialisering en exportproductie.

In de reizende expositie AWAS! *Recent Art from Indonesia* gaven veertien hedendaagse Indonesische kunstenaars een kritische reflectie op de recente politieke geschiedenis in hun land. Hivos steunde de expositie, die in juni 2001 te bezichtigen was in Amsterdam.

Onderwerpen die van belang zijn voor vrouwen kwamen terecht op de agenda's van verschillende regionale conferenties ter voorbereiding van Rio+10. Thema's als gendergelijkheid, voedselzekerheid en participatie in besluitvorming. Dat was te danken aan de inspanningen van weerbare netwerken van Aziatische vrouwenorganisaties zoals 'Focus on the global South'.

In 2000 organiseerde Hivos in New Delhi de Eurostep Zuid-Azië Consultatie. Dit initiatief kreeg in tweeërlei vorm opvolging. In mei tijdens de grote LDC-conferentie in Brussel organiseerde Hivos in Eurostep-verband een seminar over Europees-Aziatische samenwerking. Hieraan namen parlementariërs, EU-staf en ngo's deel. Een ander vervolg betrof de oprichting in december 2001 in Kathmandu van de *South Asia Alliance for Poverty Eradication*, door ngo's uit zes Zuid-Aziatische landen. De alliantie wil lobbyen bij overheden en internationale donoren als de Wereldbank en de EU, gevoed vanuit de 'civil society'.

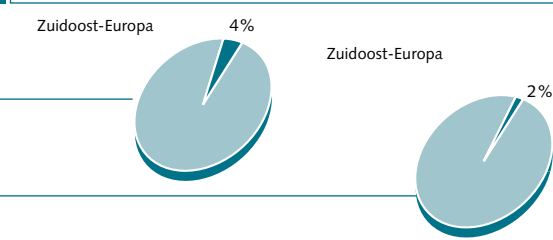
Ook in 2001 onderhield Hivos, mede in zijn rol als 'lead agency' binnen het GOM, intensieve contacten met de Nederlandse ambassade in Sri Lanka. In Nederland troffen vertegenwoordigers van alle mfo's en de ambassade elkaar in een gezamenlijke bijeenkomst met BuZa. De mfo's drongen bij deze gelegenheid aan op meer aandacht voor vredesopbouw en rehabilitatie in Sri Lanka.

17/01

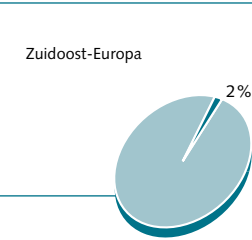
KERNGETALLEN ZUIDOOST-EUROPA

bedragen in duizenden euro's	2000	2001
Bestedingen	2.607	2.181
waarvan lastens MFP	2.607	2.142
Aantal partnerorganisaties	8	11
Aantal projecten	26	21

Hivos-bestedingen naar regio

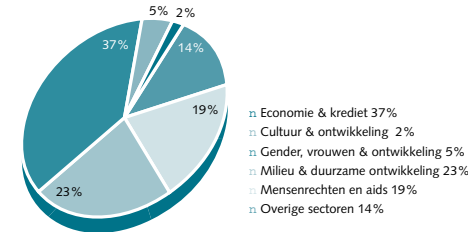
Hivos-partnerorganisaties naar regio

Hivos steunt organisaties in:

Albanië Bosnië-Herzegovina Kosovo Macedonië
Montenegro Servië

Bestedingen Zuidoost-Europa naar beleidsspeerpunten

4.1.4 Zuidoost-Europa

Zuidoost-Europa is het jongste regioprogramma van Hivos. Opgezet eind 1999 en vaster omljnd in 2000, was 2001 in feite het eerste 'gewone' uitvoeringsjaar. De bestedingen liepen iets terug, van 2,5 miljoen euro in 2000 naar 2,18 miljoen euro. De meeste activiteiten zijn in Bosnië, Kosovo en Macedonië. Het Zuidoost-Europa-programma is een bijzonder programma: het is opgezet en uitgevoerd in nauwe samenwerking met een aantal grotere strategische partners, waaronder het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) en Care-Nederland (het voormalige DRA).

www.antenna.nl/ikv

De ontwikkelingen op de Balkan blijven grillig en niet zonder gevaar. In 2001 was Macedonië het toneel van oorlogsgeweld, maar nu lijkt de rust enigszins te zijn weergekeerd. In Kosovo vonden de eerste 'parlements'verkiezingen plaats in november. Het vormen van een regering bleek echter uiterst lastig.

Gegeven de situatie op de Balkan is het overgrote deel van het Hivos-programma gewijd aan *maatschappij(weder)opbouw*. In de eerste fase steunde Hivos via Care-Nederland vijf meer traditionele projecten, gericht op rehabilitatie van de teruggekeerde bevolking. Hivos en partner IKV voeren in enkele probleemgebieden projecten uit met een groot aantal lokale organisaties. De projecten draaien vooral om *verzoening en bruggen bouwen tussen bevolkingsgroepen*. Zoals in de Kosovaarse stad Mitrovica, die in tweeën is gedeeld. Of op een aantal locaties in het nog steeds sterk verdeelde Bosnië. En in de etnisch verdeelde stad Gostivar in Macedonië. Deze projecten beginnen effect te sorteren. In Bosnië keren verdrevenen terug naar hun dorpen. In Gostivar wordt de krant 'De Stem' uitgegeven in vier talen: hetzelfde nieuws voor alle etnische groepen.

Milieukontakt Oost-Europa en Hivos geven belangrijke impulsen aan de groei en *opbouw van milieuorganisaties* in Albanië en Macedonië.

www.jazas.aim.ac.yu

De Servische jongerenorganisatie O-Jazas ontvangt steun voor de training van jongeren, die op scholen *voorlichting geven over seksuele relaties en hiv/aids*. Verder is een begin gemaakt met steun aan lesbische groepen in de regio ter ontwikkeling van een netwerkstrategie.

www.oneworld.net

Het ICT-programma met OneWorld ontwikkelt zich voorspoedig. *Lokale radiostations* maken veel gebruik van de mogelijkheid om programma's uit te wisselen, via de internetfaciliteiten van OneWorld. Bovendien zijn de voorbereidingen in volle gang voor de opzet van een superwebsite voor partners op de Balkan.

Eind 2001 vond volgens plan een *evaluatie* plaats van het Zuidoost-Europa-programma. De resultaten worden in breder Hivos-verband besproken in de eerste maanden van 2002. Conclusie van het evaluatie-rapport is dat er goede gronden zijn om dit programma voort te zetten, met

name op het gebied van maatschappijopbouw en lobby. De evaluatie biedt bovendien bruikbare aanbevelingen voor verbetering van de kwaliteit. In het rapport wordt twijfel geuit over de projecten die zich richten op directe armoedebestrijding. Voor Hivos is dat aanleiding om dit deel van het programma kritisch te heroverwegen.

4.2 Thema's en sectoren

4.2.1 Economie en krediet

Meer toegevoegde waarde creëren en betere werkomstandigheden voor specifieke groepen. Dat is het doel van het beleid in deze sector. Hivos probeert dit te bereiken door verbetering van de toegang tot informatie, markten en (financiële) dienstverlening. Daartoe werkt Hivos samen met 250 partnerorganisaties (2000:246), waaraan Hivos 19 miljoen euro beschikbaar stelde. Uit nieuwe kasmiddelen werd 16 miljoen euro gebruikt en 3 miljoen kwam uit terugbetaalde en vrijgevallen kredieten.

Het kredietprogramma wordt uitgevoerd in samenwerking met de stichting Hivos Triodos Fonds (HTF). In vergelijking met 2000 groeide de subsidieportefeuille en was de omloopsnelheid in de kredieten groter.

Hivos deelt de partnerorganisaties in op basis van hun hoofdactiviteit: producentenorganisaties, financiële instellingen en organisaties op het gebied van training, advies en lobby.

Producentenorganisaties zijn voor hun afzet afhankelijk van de markt. Dit kunnen kleine familiebedrijven zijn, maar ook grotere bedrijven of plantages met veel werknemers. Op bijna alle markten is sprake van overproductie. Nieuwkomers moeten hun plaats op de markt veroveren. Producenten gebruikten de steun voor het opzetten van nieuwe activiteiten en het verbeteren van de bedrijfsadministratie. Maar ook voor het toepassen (en soms ontwikkelen) van sociale en

TABEL 1 ACTIVITEITEN OP HET GEBIED VAN ECONOMIE 2001

bedragen in duizenden euro's	Afrika	Azië	Latijns-Amerika	Zuidoost-Europa	Wereldwijd	Totaal
Aantal projecten	117	58	98	5	16	294
Aantal organisaties	99	55	83	2	11	250
Uitgaven	6.708	4.083	6.093	885	1.410	19.179
Waarvan hergebruik	1.100	137	1.808	0	0	3.045
Saldo besteed 2001	5.608	3.946	4.285	885	1.410	16.134
Waarvan geïntegreerde beleidssectoren	915	1.174	482	102	551	3.224
Economie als percentage van de totale regionale uitgaven	30%	25%	30%	37%	24%	29%
<i>Type activiteiten</i>						
Training, advies, lobby	42%	48%	22%	100%	95%	44%
Financiële dienstverlening	35%	29%	40%	0%	0%	31%
Productie (incl. FTA)	23%	23%	38%	0%	5%	25%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

milieunormen, toegespitst op 'nichemarkten' van mens- en milieuvriendelijke producten. Om de kwaliteit van deze organisaties te verbeteren, werkt Hivos nauw samen met Fair Trade Assistance (FTA).

www.fairtrade.net

De *financiële instellingen* zijn organisaties gespecialiseerd in sparen, kredietverstrekking of verzekeringen. In veel landen waar Hivos werkt bestaat een gat in het aanbod van financiële diensten tussen de formele banken en het krediet van familieverbanden, 'moneylenders' en kleine lokale spaar- en kredietgroepen.

Vooraf in Afrika kregen training en monitoring in het verslagjaar extra aandacht. Hivos maakte daarbij veel gebruik van het instrument 'seed capital'. De vijftig door Hivos/HTF ondersteunde financiële instellingen bereikte gemiddeld per instelling 43.000 mensen. De verschillen tussen de Aziatische (150.000) en de Afrikaanse (10.000) instellingen zijn aanzienlijk.

De organisaties die *trainen, adviseren en/of lobbyen* ontvingen alleen subsidie. Zij zijn grofweg te onderscheiden naar hun hoofdactiviteit: netwerken van kredietinstellingen, netwerken van producentenorganisaties en keurmerkorganisaties.

Netwerken van *kredietinstellingen* lobbyen onder meer op nationaal en regionaal niveau voor betere regelgeving op het gebied van microkrediet. Hier is veel aandacht voor kwaliteitsverbetering, waarvoor speciale kwaliteitsnormen ('rating') zijn ontwikkeld. In de Afrikaanse netwerken INAFI en MAIN speelt Hivos een actieve rol.

TABEL 2 OVERZICHT KREDIETPORTEFEUILLE (HTF EN HIVOS)

bedragen in duizenden euro's	1999		2000		2001	
	Aantal	Bedrag	Aantal	bedrag	Aantal	Bedrag
Afrika	18	2.684	12	1.872	13	2.591
Azië	7	2.525	6	2.468	6	3.147
Latijns-Amerika	20	4.944	21	6.091	22	6.896
Zuidoost Europa	0	0	0	0	0	0
Wereldwijd	1	80	1	16	0	0
Totaal	46	10.234	40	10.446	41	12.634
Leningen	35	7.046	31	7.607	31	8.543
Participaties	8	2.755	7	2.699	9	3.966
Garanties	3	432	2	141	1	125

Netwerken van *producentorganisaties* lobbyen onder meer voor de belangen van specifieke beroepsgroepen, voor toegang tot 'nichemarkten' en voor een goede informatievoorziening. *Keurmerkorganisaties* besteden aandacht aan de ontwikkeling van 'nichemarkten' en aan het grensgebied tussen economie, milieu en mensenrechten. Hivos werkt onder meer samen met de International Federation for Alternative Trade (IFAT) en met de International Federation of Organic Agricultural Movements (IFOAM). In het kader van inspectie en certificering werkt Hivos samen met Fair Trade Labelling Organisation (FLO), die marktconform opereert. Max Havelaar is de Nederlandse afdeling van deze internationale organisatie.

www.ifat.org

www.ifoam.org

www.fairtrade.net

www.maxhavelaar.nl

Hivos Triodos Fonds (HTF)

HTF werd in 1994 opgericht door Hivos en Triodos Bank. Het jaar 2001 geldt als het zevende volledige boekjaar. Eind 2001 hadden HTF 8,4 miljoen euro aan leningen en garanties uitstaan. Het bijbehorende risico werd voor 7,1 miljoen afgedekt door medefinancieringsmiddelen en voor 1,3 miljoen door particuliere borgstellers. Daarnaast stelde Hivos HTF in staat voor 4 miljoen euro te kunnen deelnemen in het aandelenkapitaal van microfinancieringsinstellingen. In bijgaande tabel wordt een overzicht gegeven van alle uitstaande kredieten.

www.triodos.nl

In het verslagjaar keurde de HTF-kredietcommissie voor 5,8 miljoen euro aan nieuwe kredieten goed. De toename werd deels gefinancierd met 3 miljoen euro die vrijviel. Per saldo werd 2,8 miljoen nieuw kasgeld vastgelegd, om nieuwe risico's af te dekken en nieuwe deelnemingen aan te gaan.

De afgelopen jaren wist HTF het geboekte portefeuillevlies te beperken tot 7,3 procent in 1997, 11,3 procent in 1998, 6,1 procent in 1999 en 6,9 procent in 2000. Over 2001 boekte HTF een portefeuillevlies van 6,3 procent en dat mag zeer schappelijk worden genoemd.

4.2.2 Hivos Cultuur Fonds

In 1995 introduceerde Hivos het Hivos Cultuur Fonds (HCF). Het fonds stimuleert culturele uitingen in ontwikkelingslanden, die een kritisch reflecterende rol spelen binnen de samenleving. Kunstenaars spelen een belangrijke rol bij processen van maatschappijopbouw en van vrede en verzoening. HCF besteedde in 2001 3,7 miljoen euro aan de activiteiten van 112 partners. Dat is 6 procent van de Hivos-bestedingen (2000: 5 procent).

21/01

>>>> De fiets in Bulawayo

Ondanks de politieke en economische crisis in Zimbabwe blijft de National Gallery in Bulawayo haar activiteiten voortzetten, zij het op bescheiden schaal. De Gallery is een uniek centrum waar exposities worden gehouden en films vertoond, waar kunstenaars in ateliers werken en kunst- onderwijs wordt gegeven. De lijst met tentoonstellingen die in 2001 is gerealiseerd is indrukwekkend: 23 in totaal.

De National Gallery ligt in het stadscentrum van Bulawayo. Er passeren dagelijks duizenden mensen op weg naar hun werk. De Gallery krijgt veel bezoekers afkomstig uit alle lagen van de bevolking. De tentoonstellingen worden niet alleen op hen afgestemd, maar de bevolking wordt ook regelmatig betrokken bij de totstandkoming van tentoonstellingen. Een voorbeeld is de tentoonstelling 'Thatha Bhasikili', die eind september 2001 werd geopend.

Op deze tentoonstelling stonden fietsen centraal. Fietsen, door de eigenaren opgetuigd met allerlei materialen en in vele kleuren geschilderd, zijn een karakteristiek verschijnsel in Bulawayo. De tentoonstelling ging in op de sociale geschiedenis van de fiets. De fietsen lieten het geschreven of gesymboliseerde commentaar zien van de eigenaren op de politieke situatie in het land. Soms zijn de fietsen 'rijdende archieven' van een periode van vele jaren. Het thema van de fiets is erg actueel: steeds meer inwoners schaffen noodgedwongen fietsen aan, vanwege de voortdurend stijgende busprijzen. De tentoonstelling werd zeer enthousiast ontvangen en trok gedurende drie maanden duizenden bezoekers.

Hivos ondersteunt de National Gallery in Bulawayo sinds 1997 via de beschikbaarstelling van een fonds van 226.890 euro.

HCF-criteria bij de keuze van partners en activiteiten zijn: maatschappelijk engagement, artistieke kwaliteit, toegankelijkheid en vernieuwing. Het HCF richt zich op vier werkvelden. Via het fonds ondersteunt Hivos artistieke producties als film, literatuur, podiumkunsten en beeldende kunsten én de distributie en verspreiding daarvan. Het versterkt lokale culturele infrastructuur als onderwijs, vakorganisaties en productiefaciliteiten. En het HCF faciliteert Zuid-Zuid uitwisselingen tussen kunstenaars en/of culturele organisaties.

Artistieke producties vormden de hoofdmoot van de HCF-activiteiten. Prioriteit kregen producties met een maatschappelijke meerwaarde, zoals de opvoering van het toneelstuk Trojan Women in Tamilgebied in Sri Lanka. Onder het publiek bevonden zich ook militairen. Resultaat van het stuk was, dat er meer begrip ontstond tussen de verschillende gemeenschappen.

Jonge kunstenaars opleiden of de belangen van kunstenaars behartigen: veel partners droegen in 2001 bij aan de opbouw van een *culturele infrastructuur*. Vaak combineerden ze dit met het maken van een productie. Ook ICT kan een belangrijke bijdrage leveren aan die infrastructuur. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de samenwerking met Poetry International (PI). HCF sloot in 2001 een langjarig contract af met PI voor de ontwikkeling van een internationaal poëzietijdschrift op internet. Aan dit initiatief nemen onder meer uitgevers deel uit Zimbabwe, Colombia en Kroatië. De HCF-bijdrage is mede bestemd voor deelname van dichters uit het Zuiden aan het PI-festival.

www.poetry.nl

www.zibf.org

Lokale organisaties als de Zimbabwe International Bookfair zorgen voor de *verspreiding en distributie* van culturele producten en producties. Hun werk is essentieel voor een groter bereik onder het lokale publiek. Hivos vindt het echter ook belangrijk dat kunstuitingen uit het Zuiden hun weg vinden naar het Noorden. Dat maakt niet alleen de kunstenaars zichtbaar, maar ook de context waarin zij leven en werken. Hopelijk levert dat een bijdrage aan het wederzijds begrip tussen culturen. Voorbeelden zijn de tentoonstelling 'AWASI!' van jonge Indonesische kunstenaars en 'Bollywood has arrived', gemaakt door Indiase en Nederlandse kunstenaars. Beide waren te zien in Amsterdam. Bovendien droeg HCF bij aan de tentoonstelling 'Unpacking Europe' in Rotterdam en het Haagse Winternachten festival.

TABEL 3 OVERZICHT HIVOS CULTUUR FONDS PORTEFEUILLE

bedragen in duizenden euro's	1999		2000		2001	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Afrika	29	1.106	28	1.271	33	1.585
Azië	13	388	22	609	18	615
Latijns-Amerika	52	1.103	51	1.051	55	1.198
Zuidoost Europa	1	27	1	79	1	44
Wereldwijd	2	145	5	265	5	282
Totaal	97	2.769	107	3.274	112	3.724
Literatuur	18	513	20	553	16	778
Film/foto	15	451	16	653	22	796
Beeldende kunsten	17	483	20	557	19	655
Podiumkunsten	31	781	33	949	26	896
Multidisciplinair	16	541	18	562	29	599

naars en 'Bollywood has arrived', gemaakt door Indiase en Nederlandse kunstenaars. Beide waren te zien in Amsterdam. Bovendien droeg HCF bij aan de tentoonstelling 'Unpacking Europe' in Rotterdam en het Haagse Winternachten festival.

Onder de *Zuid-Zuid uitwisselingen* die steun ontvingen van HCF waren internationale festivals en internationale workshops van beeldend kunstenaars, zoals 'Km0' in Bolivia. Bijzonder was de uitwisseling tussen een Boliviaanse en een Indiase theaterpartner. In nauwe samenwerking met enkele HCF-partners werd tijdens de manifestatie Rotterdam Culturele Hoofdstad 2001 het project 'Homeport' gerealiseerd. 'Homeport' fungeerde als een wereldwijd netwerk tussen kunstenaarsinitiatieven in de havensteden Rotterdam, Havanna, Bombay, Jakarta, Shanghai en Kaapstad. Dit initieerde gedurende het hele jaar een serie zeer diverse presentaties. In de Rotterdamse haven lieten Nederlandse kunstenaars installaties en presentaties zien en in een Havaanse havenwijk organiseerde Hivos-partner Retazos een dansproject. Video-installaties waren te bewonderen in een centraal park in Shanghai en in Bombay zette filmmaker Amrit Gangar een storytelling-project op. Samen met partner Jakarta International Film Festival kwam een filmpresentatie tot stand in een arme havenwijk van Jakarta en in Kaapstad organiseerden kunstenaars van 'Public Eye' een openbare kunsttroute.

De Stuurgroep Evaluatie MFP (zie 6) evalueerde de verrichtingen van het HCF in de periode 1995-2000. Het definitieve evaluatierapport verschijnt naar verwachting in het voorjaar van 2002. Aansluitend presenteert Hivos een vernieuwde versie van zijn beleidsnotitie over cultuur en ontwikkeling.

4.2.3 Milieu en duurzame ontwikkeling

Hivos bevordert duurzame ontwikkeling door aandacht te besteden aan de vier belangrijkste dimensies daarvan: de economische, de ecologische, de sociaal-culturele en de politiek-institutionele. Steeds gaat het om combinaties, waarbij de steun is gericht op de dimensie die binnen het geheel de meeste aandacht behoeft, zodat een zo stabiel mogelijke situatie ontstaat. In de praktijk is de aandacht van Hivos vooral gericht op de integratie tussen milieu en economie. Vooral die activiteiten worden ondersteund, die productie en inkomensgenererende activiteiten milieuvriendelijker en duurzamer maken.

Activiteiten op het gebied van economie en milieu overlappen elkaar vaak. Het grootste deel van de partners houdt zich bezig met *biologische en duurzame landbouw*: 24 in Latijns Amerika, 14 in Azië en Zuidoost-Europa, en 20 in Afrika. In Afrika wordt relatief veel aandacht besteed aan het bestrijden van landdegradatie.

www.cell.nl/homeport

TABEL 4 ACTIVITEITEN OP HET GEBIED VAN MILIEU EN DUURZAME ONTWIKKELING 2001

bedragen in duizenden euro's	Afrika	Azië	Latijns-Amerika	Zuidoost-Europa	Wereldwijd	Totaal
Aantal projecten	42	51	84	3	15	195
Aantal organisaties	35	50	60	2	10	157
Uitgaven	1.768	2.522	5.039	542	2.219	12.090
Waarvan geïntegreerde beleidssectoren	321	745	478	102	479	2.125
M&O als percentage van de totale regionale uitgaven	8%	15%	25%	23%	38%	18%
<i>Type activiteiten</i>						
Duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen	76%	50%	61%	38%	83%	64%
Beleidsbeïnvloeding en bewustwording	22%	45%	34%	37%	16%	31%
Netwerken/institutionele ontwikkeling	2%	5%	5%	25%	1%	5%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

De afgelopen jaren liet Hivos in verschillende landen *portfolioanalyses* maken van zijn partners, vanuit het perspectief van duurzaamheid. Hivos steunt steeds vaker organisaties, die de verschillende dimensies van duurzame ontwikkeling in beschouwing nemen. Vanuit de ecologische dimensie werken partnerorganisaties vooral aan het duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen. Dat gebeurt zowel in de landbouw als in de exploitatie van (tropisch) bos. Hivos ondersteunt biologische landbouworganisaties en hun netwerken, maar ook organisaties die werken aan verbetering van de bodemvruchtbaarheid, de diversiteit in zaai- en pootgoed en gewasbescherming. Zo werken de milieupartners in Indonesië aan een landbouwproductie zonder bestrijdingsmiddelen, door ziekten en plagen binnen één ecosysteem geïntegreerd te bestrijden. Certificering speelt hierbij een steeds belangrijker rol. Hivos bevordert het ontwikkelen van *standaarden, accreditatie en certificering*, waarbij sociale en milieustandaarden zoveel mogelijk worden gecombineerd. Certificering is relatief duur voor kleine boeren. Daarom ontwikkelde Eco-Logica in Costa Rica innovatieve vormen van groepsinspectie en boereninspectie.

Hivos steunde het afgelopen jaar de milieubeweging ook direct in acties tegen bedrijven of instanties, die de *leefomgeving aantasten* van mensen die in armoede leven. Het gaat om 6 organisaties in Afrika, 16 in Azië en 20 in Latijns Amerika. Voorbeelden zijn Oilwatch in Ecuador en Friends of the Earth, die zich verzetten tegen vervuiling door olie- en gaswinning en mijnbouwactiviteiten. Ook spreken Hivos en zijn partners bedrijven en banken in hun thuislanden aan op de negatieve gevolgen van hun investeringen voor het milieu en de lokale bevolking. Als gevolg daarvan trok een aantal Nederlandse banken zich terug uit activiteiten die leidden tot het kappen van oerbossen.

Genetische manipulatie van voedselgewassen kreeg in 2001 bijzondere aandacht. Hivos hecht er veel waarde aan dat een moratorium blijft bestaan op de verbouw van deze gewassen in het vrije veld, omdat zijn Zuidelijke partners zich ernstig zorgen maken. Veel van deze gewassen kruisen met de traditionele variëteiten van kleine boeren. Bovendien worden boeren steeds afhankelijker van een handjevol transnationale ondernemingen. Daarom steunde Hivos in verschillende landen en continenten informatie- en beleidsbeïnvloedingscampagnes. In Nederland nam Hivos deel aan een campagne met onder meer Greenpeace en Milieudefensie, om het werk van de Commissie Terlouw op dit terrein enigszins te nuanceren (zie 5.2.1).

De steun van Hivos bestrijkt verschillende niveaus: van activiteiten direct in het veld tot internationale netwerken. Hivos en Novib beheren samen het *Biodiversiteitsfonds*, dat wordt gefinancierd door het Milieuprogramma van DGIS (DML). Tien organisaties met een continentaal of wereldwijd bereik, zoals IFOAM en PAN International, ontvangen daaruit gelden. Tijdens de eerste gezamenlijke workshop spraken de organisaties af gericht samen te werken. Die samenwerking strekt zich uit van het behoud van genetische hulpbronnen in zaai- en pootgoed en het behoud van biodiversiteit, tot beleidsbeïnvloeding op het terrein van gentechnologie.

>>>>

Aziatische protesten tegen gentechnologie

Hivos ondersteunt in Azië diverse organisaties, die aandacht vragen voor de mogelijke gevaren en negatieve gevolgen van de introductie van genetisch gemodificeerde organismen (gmo's). Hivos was betrokken bij drie voorbeelden.

De Srilankaanse overheid had de moed om een importverbod af te kondigen voor genetisch gemodificeerd voedsel. Haar belangrijkste argumenten waren de onbekende gevolgen voor milieu en gezondheid en het gebrek aan mogelijkheden om risico's te beoordelen. De VS reageerden furieus en eisten dat het verbod werd opgeheven. Ngo's als Environmental Foundation, MPIS, Pesticides Action Network en Friends of the Earth steunden de Srilankaanse overheid, maar dit mocht niet baten. Geconfronteerd met de dreigende Amerikaanse handelsem-bargo's moest Sri Lanka het verbod helaas opheffen.

In India verbiedt wetgeving de handel in genetisch gemodificeerde zaden. Voor veldproeven is een vergunning nodig, maar voor de import van genetisch gemodificeerd voedsel of voedselhulp is niets geregeld. Een deel van de voedselhulp wordt vaak weer gebruikt als zaaigoed, met als gevolg oncontroleerbare verspreiding. Ngo's als Leisa-Network en activisten als Vandana Shiva wezen erop dat het inzicht in milieuveiligheid en sociaal-economische effecten te gebrekkig is om over te gaan tot introductie van gotech-gewassen. Shiva bracht verder de illegale handel en wandel naar voren van multinational Monsanto. De acties droegen er waarschijnlijk toe bij dat de overheid vooralsnog een verzoek afwees, om Bt-katoenzaden op commerciële schaal te gaan verbouwen.

De Indiase Deccan Development Society organiseerde een boerenjury, die genetische modificatie verwierp als oplossing van hun problemen. 300 Miljoen Indiërs lijden geen honger vanwege een tekortschietende voedselproductie, maar door falend overheidsbeleid. Immers in het afgelopen jaar lag zestig miljoen ton graan te rotten in de Indiase pakhuisen.

In 2001 bedroeg de Hivos-bijdrage aan deze organisaties 245.949 euro (waarvan 54.454 uit het Biodiversiteitsfonds).

25/01

4.2.4 Gender, vrouwen en ontwikkeling

Het Gender, vrouwen en ontwikkeling-beleid van Hivos:

- steunt strategische vrouwenorganisaties die een baanbrekende rol spelen in het proces van vrouwenemancipatie, met speciale aandacht voor organisatieversterking en institutionele ontwikkeling;
- richt zich op de integratie van een perspectief van gendergelijkheid in 'gemengde' partner-organisaties en hun programma's.

In 2001 evalueerde Hivos de uitvoering van dit beleid. Opnieuw bleek dat vrouwenorganisaties een cruciale rol spelen bij het realiseren van gendergelijkheid en 'empowerment' van vrouwen. In 2001 steunde Hivos wereldwijd acht vrouwenorganisaties, organisaties die deel uitmaken van de *voorhoede van de vrouwenbeweging* in hun regio.

In Afrika lobbyen partners voor anti-discriminatiebepalingen in de grondwet en voor erf- en eigendomsrechten van vrouwen. Ook maken ze zich sterk voor positieve actie en de opname van vrouwenrechten in de programma's van politieke partijen. In Latijns Amerika stellen partners heikele kwesties aan de orde: abortus, echtscheiding, toegang tot anticonceptie, seksuele voorlichting en de positie van sekswerkers. En in Azië steunt Hivos organisaties die opkomen voor kwetsbare groepen vrouwen en meisjes. Zoals de slachtoffers van vrouwenhandel in Zuidoost-Azië, straatverkoopsters en thuiswerksters in India, moslimvrouwen in Sri Lanka en de slachtoffers van het militaire geweld op Oost-Timor. Seksuele rechten van lesbische vrouwen zijn in veel landen taboe of illegaal. Waar mogelijk steunt Hivos hen, bijvoorbeeld door het financieren van een informatiecentrum in Zuidoost-Europa.

De evaluatie benadrukte dat niet alleen vrouwenorganisaties verantwoordelijk zijn voor het realiseren van de GV&O-doelstellingen. *Alle partnerorganisaties* van Hivos moeten zich rekenschap

24/01

www.foei.org

www.greenpeace.org

www.milieudefensie.nl

www.ifoam.org

www.poptel.org.uk/panap

TABEL 7 ACTIVITEITEN OP HET GEBIED VAN ICT 2001

<i>bedragen in duizenden euro's</i>	Afrika	Azië	Latijns- Amerika	Zuidoost- Europa	Wereldwijd	Totaal
Aantal projecten	13	22	16	4	15	70
Aantal organisaties	9	15	21	2	10	57
Bestedingen	585	766	615	278	846	3.090
ICT als percentage van de totale regionale uitgaven	3%	6%	3%	13%	18%	5%
<i>Type activiteiten</i>						
Economie en krediet	38%	6%	4%	0%	7%	11%
Cultuur & ontwikkeling	36%	19%	33%	0%	28%	26%
Milieu & duurzame ontwikkeling	0%	20%	17%	0%	0%	8%
Gender, vrouwen & ontwikkeling	15%	19%	25%	7%	5%	15%
Mensenrechten	8%	29%	4%	93%	8%	20%
ICT specifiek	3%	7%	17%	0%	52%	20%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

4.2.6 ICT

Hivos steunt Zuidelijke ngo's en hun doelgroepen actief, om de kansen en mogelijkheden van nieuwe technologieën te benutten. 'Access for all: equal opportunities in cyberspace' is het beleids- en actieprogramma van Hivos op het gebied van ICT. Dit programma draagt bij aan de bestrijding van de groeiende digitale achterstand in ontwikkelingslanden.

De activiteiten die Hivos steunt richten zich op:

- toegang tot internet en vergroting van de Zuidelijke content op het web;
- ICT-capaciteitsversterking en digitaal (net)werken - onder meer e-commerce;
- gelijke rechten op internet.

29/01

Toen het ICT-programma in 2000 van start ging, streefde Hivos ernaar om jaarlijks vijf procent van de Hivos-middelen uit te trekken voor ICT. Dat niveau is in 2001 met gemak gehaald: in totaal besteedde Hivos ruim drie miljoen euro aan 57 ICT-partners. Blijkbaar sluit dit nieuwe beleidsterrein aan bij de behoeften van partners in ontwikkelingslanden.

Ongeveer tachtig procent van de ICT-uitgaven is 'gemainstreamed'. Dat wil zeggen: gebruikt om activiteiten in de andere beleidssectoren van Hivos te versterken. Met name cultuurpartners weten digitale middelen effectief in te zetten om hun kwaliteit en bereik te vergroten.

In juni 2001 organiseerde Hivos in museum Naturalis in Leiden het symposium 'From development co-operation to e-development'. Aanleiding was het eenjarig bestaan van het ICT-beleid. De belangstelling voor de bijeenkomst was overweldigend. Onder de deelnemers en sprekers waren veel Zuidelijke ICT-partners. Key-note spreker Louk de la Rive Box (Universiteit van Maastricht) wees op het belang van zogenaamde 'civilaterale' netwerken, die kunnen ontstaan door de nieuwe informatietechnologieën. Leden van die netwerken leveren een aanzienlijke bijdrage aan maatschappijopbouw, goed bestuur en vooral aan de vrijheid van meningsuiting in ontwikkelingslanden. Het symposium mondde uit in de 'Verklaring van Naturalis'. De verklaring roept minister Herfkens op in internationaal verband de toepassing te stimuleren van ICT voor armoedebestrijding en vrijheid van meningsuiting.

De activiteiten op het gebied van e-commerce zijn geïntensiveerd in het verslagjaar. E-commerce bleek het beste in te zetten voor de online marketing van producten uit ontwikkelingslanden. PEOPLink trainde in 2001 twintig eerlijke handelsorganisaties in Oost-Afrika in het maken van digitale foto's van hun producten. De organisaties leerden ook een online catalogus te ontwikkelen. Daarvoor ontwierp PEOPLink het gebruikersvriendelijke programma CatGen.

www.peoplink.org

Ook *prijsinformatiesystemen* zijn succesvolle toepassingen van e-commerce. Die leveren vaak

Intimidatie van mensenrechtenactivisten is een terugkerend fenomeen in veel landen waar Hivos-partners actief zijn. In een aantal gevallen waren partners het doelwit. Hivos protesteerde samen met andere organisaties tegen deze vorm van onderdrukking. Het blijkt noodzakelijk om *mensenrechtenactivisten* persoonlijk te beschermen en ruimte te scheppen voor hun werk. Daarom maakt Hivos het thema 'mensenrechtenverdedigers' tot een van de belangrijkste lobbyonderwerpen voor 2002.

www.coc.nl In september 2001 sloot Hivos een strategisch samenwerkingsverband met COC Nederland. Het COC zet zijn expertise in voor organisaties in ontwikkelingslanden, die opkomen voor de *emancipatie van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen*. Organisaties - vooralsnog op de Balkan en in Latijns Amerika - die zich sterk maken voor het vastleggen van gelijke behandeling in wet- en regelgeving.

www.stopaidsnow.nl Dankzij de campagne *Stop Aids Now!* (zie 5.4) kon Hivos in 2001 ruim 0,5 miljoen euro meer besteden aan activiteiten op het gebied van hiv/aids. Hivos ondersteunde 12 organisaties met de gelden van Stop Aids Now! Ruim 20 procent van het geld is besteed in Afrika. Conform de doelstellingen van Stop Aids Now! zocht Hivos ook naar nieuwe activiteiten. Een voorbeeld daarvan is de Servische jongerenorganisatie O-Jazas. De organisatie traint jongeren, die op scholen voorlichting geven over seksuele relaties en hiv/aids.

www.share-net.nl In 2001 werd Hivos lid van Share-net. Dit netwerk van 25 Nederlandse organisaties is officieel opgericht op 5 februari 2001. Share-net wil de Nederlandse kennis en ervaring op het gebied van seksuele en reproductieve gezondheid en van aids effectiever inzetten in ontwikkelingslanden. Hivos trof in het verslagjaar voorbereidingen voor de periodieke toetsing en bijstelling van zijn mensenrechtenbeleid. Dat zal in 2002 uitmonden in een aangepaste beleidsnotitie.

direct winst op voor producenten, niet in de laatste plaats omdat de afhankelijkheid van tussenpersonen afneemt. MSSRF in India biedt boeren en vissers de mogelijkheid om in zo'n informatiesysteem de beste prijzen voor hun producten te vinden. Vanuit 'Information Villages' verspreidt de organisatie deze veelgevraagde informatie, digitaal én via schoolborden en luidsprekers. In Bolivia wordt met steun van Hivos een *virtuele marktplaats* opgezet voor ecologische producten.

De belangrijkste obstakels voor een effectief gebruik van ICT in ontwikkelingslanden liggen nog steeds op het vlak van *toegang tot internet* en gebrek aan kennis. Daarom stimuleert Hivos het ontstaan van informatiecentra, waar specifieke doelgroepen toegang krijgen tot informatie die aansluit bij hun behoeften. Een speciaal internetcafé voor vrouwen bijvoorbeeld. Of specifieke informatie over cultuur, of over het opzetten van een onderneming.

Via strategische partners als IICD en OneWorld biedt Hivos zijn partners verschillende soorten *ICT-trainingen*. In 2001 legde Hivos ook de eerste contacten met trainings- en adviesinstituten in Midden-Amerika en Zuidelijk Afrika.

www.iicd.org

www.oneworld.net

5 Activiteiten in het Noorden

31/01

>>>> Feministische radio op Midden-Amerikaans internet

De Asociación de Comunicación Radio Interactiva Feminista (AC RAIF) uit Costa Rica heeft haar sporen verdiend op het gebied van communicatie- en informatietechnologie. De organisatie kwam in 1998 voort uit de Feminist International Radio Endeavour (FIRE), die al bestaat sinds 1991.

AC RAIF heeft als doel de aanwezigheid van vrouwen én een niet-stereotiep vrouwbeeld in de media te promoten. Ze wil niet-seksistische communicatie bevorderen en communicatienetwerken van vrouwen versterken. AC RAIF maakt zich sterk voor de mensenrechten van vrouwen. De organisatie produceert FIRE in het Engels en Spaans.

Sinds 1998 is AC RAIF ook de eerste Midden-Amerikaanse producent van feministische radio-programma's op internet. De website bevat tweetalige rapportages, verslaggeving van evenementen en marathonzendingen. In 2001 werd www.fire.co.cr gemiddeld 1.700 maal per dag bezocht. Verder produceert AC RAIF voor Midden-Amerika het juridische radioprogramma 'Está Legal' en brengt zij het halfjaarlijkse tijdschrift 'Voices on Fire' uit.

In 2001 fungeerde AC RAIF vaak als spreekbuis van vrouwen. Bijvoorbeeld tijdens de IIe Pan-Afrikaanse Conferentie van de Asociación Mundial de Radios Comunitarias, op conferenties over communicatiemiddelen en democratie in Midden-Amerika en bij seminars over internationale vrouwenrechten.

AC RAIF organiseerde marathonzendingen op Internationale Vrouwendag (8 maart), Internationale Vrouwegezondheidsdag (28 mei) en op de Internationale dag Tegen geweld tegen Vrouwen (26 november).

In april 2001 werd FIRE gelauwerd als 'Constructor of Peace' wegens haar bijdrage aan de bestrijding van geweld tegen vrouwen. De organisatie ontving de onderscheiding van de Costaricaanse ministeries van Justitie en van Werk en Sociale Zekerheid, in het kader van het 'World Season for Non-Violence 2001'.

De Hivos-bijdrage aan AC RAIF in 2001 bedroeg 54.454 euro.

Hivos werkt in Nederland en in Europa veelvuldig samen met collega-ontwikkelingsorganisaties én met andere maatschappelijke organisaties. In de visie van Hivos is internationale samenwerking meer dan ontwikkelingssamenwerking. Hivos kiest zijn (maatschappelijke) partners mede op basis van hun deskundigheid op de belangrijkste beleidsterreinen van Hivos. En op basis van hun positie binnen die terreinen. Samenwerking op deze manier verbreedt het draagvlak in eigen land en maakt lobby en educatie effectief. Voor Hivos speelt de samenwerking in Europees verband een steeds belangrijker rol.

5.1 Samenwerking in Europa

5.1.1 Alliance2015

Optimaal gebruik maken van elkaars sterke kanten. Praktisch, pragmatisch en flexibel te werk gaan. En een volwaardige gesprekspartner zijn voor de Europese Unie. Dat zijn de basisideeën achter de oprichting van Alliance2015, de strategische alliantie van Concern (Ierland), Deutsche Welthungerhilfe (Duitsland), Ibis (Denemarken) en Hivos.

Alliance2015 is geïnspireerd door de UN-Millennium Goals en met name door de doelstelling om in 2015 het aantal mensen dat beneden de armoedegrens leeft te halveren. De lidorganisaties zijn seculier en werkten al samen in andere Europese netwerken als Eurostep (zie 5.1.2) en Euronaid. Alliance2015 was in november 2001 precies een jaar actief.

Het eerste Alliance-jaar stond in het teken van de *interne opbouw van het netwerk*, van het bekendmaken - intern en extern - van de alliantie en het verkennen van de mogelijkheden. Alliance2015 heeft slechts een klein secretariaat. De organisatie bestaat in feite uit de inbreng die de staf van de lidorganisaties levert. De coördinatie is in handen van een dagelijks bestuur met een wisselend voorzitterschap. Concern is voorzitter in 2001 en 2002. Drie werkgroepen stimule-

www.alliance2015.org

www.concern.ie

www.welthungerhilfe.de

www.ibis.dk

- Alliance2015: een pragmatisch samenwerkingsverband van Concern (Ierland), Ibis (Denemarken), Deutsche Welthunger Hilfe en Hivos.
- Gezamenlijke bestedingen: 257 miljoen euro
- ten behoeve van structurele armoedebestrijding (59%), noodhulp (32%) en lobby, educatie en voorlichting (9%),
- in Afrika (49%), Azië (25%), Latijns Amerika (21%) en Oost Europa (5%).
- Inkomsten: 61% afkomstig uit publieke middelen en 39% uit private middelen.

ren ideeën en voeren ze uit: Communicatie en particuliere fondswerving, Programma's en projecten en Publieke Fondsenwerving. In deze werkgroepen zitten de verantwoordelijke stafleden van de vier organisaties.

Soms werken meerdere Alliance-partners in dezelfde regio of in hetzelfde land. Dat biedt aanknopingspunten voor samenwerking. Soms vormen de partners een *consortium* dat gezamenlijk financiering aanvraagt bij externe donoren als de Europese Commissie. In consortia werken ze samen bij de ondersteuning van strategische partnerorganisaties en stemmen die steun op elkaar af. De partners willen deze vormen van samenwerking stap voor stap uitbreiden. In *regionale bijeenkomsten* zullen ze de komende twee jaren de mogelijkheden daartoe verkennen en hun ervaringen bespreken. Zo zal Alliance2015 profiteren van de sterke kanten van haar partners. De bijeenkomsten zijn onder meer gepland in Zuidelijk Afrika, Oost-Afrika, Midden-Amerika en India.

Noodsituaties in een land zijn ook aanleiding tot afstemming en coördinatie tussen Alliance-partners. Dat gold bijvoorbeeld voor de aardbevingen in El Salvador en Gujarat in India. Maar ook voor situaties direct na de noodhulp, zoals in Afghanistan dit jaar. In zo'n geval wisselen de lidorganisaties hun contacten met partners uit en hun toegang tot fondsen (particulier, overheid of Europees). Ze verdelen de taken onderling. In El Salvador sloegen Deutsche Welthungerhilfe (DWHH) en Hivos de handen ineen: Hivos-partners voerden veertien woningbouwprojecten uit, met geld van onder meer DWHH en de Nederlandse ambassade. Na de aardbeving in Gujarat vormden Hivos-partners een consortium dat aan de slag ging met noodhulpgeld van de Nederlandse ambassade (zie ook 4.1.3). Bij de daaropvolgende rehabilitatiefase verleende ook DWHH assistentie.

Alliance2015 onderzoekt de mogelijkheden van verdergaande samenwerking op het gebied van *hiv/aids*. Hivos heeft op dit gebied veel ervaring. De andere organisaties overwegen hun activiteiten op dit vlak aanzienlijk uit te breiden. Als eerste inventariseert de alliantie bestaande activiteiten en geformuleerde beleid. Begin 2002 willen de partners een besluit nemen over verdere samenwerking.

Een tweede onderzoek richt zich op de ervaringen met en de eventuele toegang tot het *European Development Fund (EDF)*. Een belangrijke vraag is: hoe kunnen EDF-fondsen worden aangewend ter ondersteuning van partnerorganisaties van de Alliance-leden?

Alliance2015 organiseert bovendien de gezamenlijke campagne *Kinderarbeid en onderwijs*. In eigen land werkt Hivos binnen deze campagne samen met de Landelijke India Werkgroep, de Algemene Onderwijsbond en de Humanistische Omroep/Lokaal TV. De campagne richt zich met name op de afschaffing van kinderarbeid in India. DWHH en Concern ontwikkelen in eigen land aansluitende campagnes, waarin ook kinderarbeid in Afrika en Latijns Amerika aan de orde komen. De campagne gaat in maart 2003 van start.

5.1.2 Eurostep

www.eurostep.org Eurostep is een samenwerkingsverband van 22 Europese ontwikkelingsorganisaties met een seculiere achtergrond. Novib en Hivos zijn de twee Nederlandse lidorganisaties. Eurostep richt zich op *politieke beleidsbeïnvloeding*, in het bijzonder van het EU-beleid. Vier thema's hebben prioriteit voor Eurostep.

- De kwaliteit van de hulp: meer nadruk op sociale ontwikkeling en dus hogere uitgaven voor onderwijs en gezondheidszorg.
- Het Europese handelsbeleid: meer toegang voor ontwikkelingslanden.
- De samenhang tussen ontwikkelingsbeleid en andere beleidsterreinen, zoals visserij en wapenhandel.
- Samenwerkingsovereenkomsten tussen EU en ontwikkelingslanden, zoals de Cotonou-overeenkomst met ACP-landen (Afrika, Cariben en Pacific).

Ook Eurostep kent een relatief kleine staf. Lidorganisaties nemen op basis van hun expertise en profiel het voortouw in een van de lobbythema's. In de loop van het verslagjaar paste Eurostep haar werkwijze enigszins aan. De werkgroepen van Eurostep richtten zich op thema's als gender, duurzaamheid en mensenrechten. Daardoor was een representatieve deelname van alle lidorganisaties niet altijd mogelijk. Bovendien richt het EU-beleid zich in de praktijk vooral op landen in plaats van op thema's. Eurostep besloot zich (nog) meer te concentreren op de EU. De eerste invalshoek voor de activiteiten zal in het vervolg geografisch zijn: geconcentreerd op de EU-relaties en het EU-beleid ten aanzien van specifieke landen. Lidorganisaties van Eurostep sluiten daarbij aan op basis van hun netwerken en belangen in die landen.

Hivos nam in 2000 het voortouw in de organisatie van de Eurostep Zuid-Azië Consultatie. Als gevolg daarvan vervult Hivos binnen Eurostep een leidende rol bij de monitoring van de *EU-relaties met Zuid-Azië*. In mei organiseerde Hivos een Eurostep-seminar over Europees-Aziatische Samenwerking, tijdens de conferentie over de Minst Ontwikkelde Landen in Brussel. Deelnemers aan het seminar discussieerden over de aanbevelingen en conclusies over armoedebestrijding in Azië, zoals die waren geformuleerd tijdens de partnerconsultatie in 2000. Aansluitend maakten de Eurostep-leden principeafspraken met partners uit Azië over de oprichting van een Zuid-Azië-netwerk. In december werd in Kathmandu de South Asian Alliance for Poverty Eradication (SAAPE) opgericht. Eurostep en - via zijn regiokantoor in Bangalore - Hivos waren daarbij vertegenwoordigd.

5.1.3 Overige netwerken

Het *NGO-EU Liaison Committee (LiCo)* is een overkoepelend netwerk van ruim 900 Europese ontwikkelingsorganisaties. Hivos is lid van het LiCo en was in 2001 ook bestuurslid van het Nederlandse NGO-EU platform. Hivos zit bovendien in de werkgroep Financiering van het LiCo. Het LiCo heeft een behoorlijke staat van dienst in de relatie met EU en de Europese Commissie. Maar de realiteit van de Europese Commissie en van Europese ontwikkelingsnetwerken veranderde in de afgelopen jaren. Het LiCo heeft met het ontstaan van de diverse netwerken zijn unieke positie verloren. En ook de Europese Commissie sloeg een nieuwe richting in met de oprichting van EuropeAidOffice. Om aan te sluiten bij die veranderde werkelijkheid, zette het LiCo in het verslagjaar grondige stappen voor een organisatie op andere basis. De nationale NGO-EU netwerken drongen aan op een afgeslankt secretariaat. Dit moet zich meer richten op kerntaken als de financieringslobby en ontwikkelingseducatie. En op een sterkere samenwerking tussen de verschillende Europese netwerken. In 2002 monden deze veranderingen naar verwachting uit in een nieuwe EU-NGO Coördinatie.

De werkgroep Financiering van het LiCo deed opnieuw een krachtig beroep op de Europese Commissie en op vertegenwoordigers van de lidstaten, om het onafhankelijke en autonome karakter van het medefinancieringssysteem te blijven ondersteunen. Aanleiding was een evaluatie van de EU-budgetlijn voor medefinanciering. In de nieuwe richtlijnen (december 2001) van de Commissie zijn deze uitgangspunten vooralsnog opnieuw erkend.

Hivos is actief lid en bestuurslid van *Eurodad*, het Europese netwerk voor schulden en ontwikkeling. Een in mei uitgevoerde externe evaluatie bevestigde opnieuw de kwaliteit van dit themagerichte netwerk. Eurodad levert hoogwaardige informatie die zeer wordt gewaardeerd. Niet alleen door de leden van het Eurodad-netwerk, maar ook door officiële vertegenwoordigers van regeringen en financiële instellingen. Er bestaat grote overeenstemming over de relevantie van de thema's waarop Eurodad zich richt: schulden, financiële markten en strategieën voor armoedebestrijding.

Hivos ondersteunde een conferentie in Honduras in oktober, over de Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP's). Deze PRSP's vervullen volgens de Wereldbank en veel bilaterale donoren - waaronder Nederland - een centrale rol in de planning en uitvoering van ontwikkelingsactiviteiten. Van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking ontving Eurodad subsidie voor een nieuw driejarig project. Dit wil de betrokkenheid versterken van maatschappelijke organisaties in het Zuiden bij de PRSP's. Een werkgroep van de mfo's zet zich in voor de ondersteuning van dit project.

www.ih.eu.org

Sinds lang maakt Hivos deel uit van het wereldwijde netwerk van humanistische organisaties IHEU (International Humanist and Ethical Union). Hivos steunt het IHEU Networking Fund ten behoeve van humanistisch georiënteerde maatschappelijke organisaties in het Zuiden, die zich teweerstellen tegen religieuze intolerantie en culturele discriminatie. In 2002 bestaat IHEU vijftig jaar en het viert die verjaardag in juli samen met de Nederlandse humanistische organisaties met een congres in Noordwijkerhout, onder het motto 'All equal, all different'.

5.2 Samenwerking in Nederland

5.2.1 Voorlichting, educatie en lobby

Hivos werkt intensief samen met andere maatschappelijke organisaties in zijn Nederlandse activiteiten op het gebied van lobby, educatie en voorlichting. Met collega-ontwikkelingsorganisaties én met organisaties die andere specialisaties hebben. Organisaties die deskundig zijn op het gebied van economie en krediet, milieu en duurzame ontwikkeling, kunst en cultuur, vrouwen, mensenrechten, aids of ICT.

Hier volgt een greep uit de vele activiteiten in 2001.

In 2001 sloot Hivos een strategisch samenwerkingsverband met een nieuwe partner: COC Nederland.

34/01

www.ncdo.nl

Na de aanslagen van 11 september nam Hivos samen met de andere mfo's en de NCDO het initiatief tot *Civilcoalition.nl*, een oproep tegen terrorisme, polarisatie en intolerantie. Dit initiatief kreeg van zeer veel kanten weerklank. Drie maanden na de aanslagen, op 11 december, werd het afgesloten. Tegelijk ging de campagne *Wereldburgers.nl* in zijn volle omvang van start.

www.wereldburgers.nl

Wereldburgers.nl is een brede voorlichtingscampagne waaraan vrijwel alle toonaangevende ontwikkelingsorganisaties deelnemen, naast vakbonden en meer levensbeschouwelijke organisaties. Onder het motto 'Wereldburgers zijn we allemaal' willen de organisaties invloed uitoefenen op het regeerakkoord dat na de verkiezingen wordt gesloten. Ze willen dit als het ware doordrenken van een belangenafweging die verder reikt dan de Nederlandse grenzen.

www.worldshops.org

Hivos verzorgde tijdens de *WTO-conferentie* van de Zuid-Noord Federatie in september (zie 5.2.4) een bijeenkomst over milieu- en sociale standaarden en de rol van de WTO daarin. Samen met FTO-zusterorganisatie Fair Trade Assistance en met de Landelijke Vereniging van Wereldwinkels lobbyde Hivos bij Europese supermarktketens voor een garantieprijs voor koffie.

Begin 2001 sloot Hivos zich aan bij een coalitie van vijftien maatschappelijke organisaties die het maatschappelijk debat over voeding en genetische manipulatie, georganiseerd door de Commissie Terlouw, kritisch volgden. Half september besloten zij niet langer deel te nemen aan dat debat. De organisaties vonden de vraagstelling vooringenomen en de ruimte voor nuancering te gering. Een maand later organiseerden de vijftien een alternatieve conferentie onder de titel '*De keerzijde van gentechnologie*'. Onder meer op uitnodiging van Hivos gaven vier prominente Zuidelijke sprekers hun visie op genetische manipulatie en leverden zij commentaar op de standpunten in de Nederlandse discussie.

www.evertvermeerstichting.nl

In het voorjaar werkte Hivos weer met enthousiasme mee aan de jaarlijkse *EVS-manifestatie*. Ook in 2001 vroeg de EVS extra aandacht voor Afrika. Hivos verzorgde onder meer workshops over ICT, cultuur en Zimbabwe.

In het kader van *Rotterdam Culturele Hoofdstad 2001* financierde Hivos wereldwijd een reizende tentoonstelling langs zes havensteden tesamen met de tentoonstelling *Unpacking Europe* in het museum Boijmans van Beuningen in Rotterdam (zie 4.2.2).

In de zomer leverde Hivos een bijdrage aan 'Bollywood has arrived', een tentoonstelling van twaalf Nederlandse en twaalf Indiase kunstenaars.

Hivos-relaties konden tijdens het *International Film Festival Rotterdam* de wereldpremière bijwonen van de Argentijnse film 'Solo por hoy' van Ariel Rotter.

www.iffrotterdam.nl

Ook dit jaar steunde Hivos Poetry International en het World Wide Video Festival.

Een actieve bestrijding van corruptie is van belang. Niet alleen vanuit justitieel standpunt, maar ook vanuit de optiek van een geloofwaardige internationale samenwerking. Daarop wezen Hivos, Transparency International en anti-corruptieorganisaties in mei tijdens de *Wereldconferentie tegen corruptie* (GF2) in Den Haag.

www.transparency.org

In februari werd Share-net officieel opgericht. Dit netwerk van 25 maatschappelijke organisaties zet zich in voor seksuele en reproductieve gezondheid en aidsbestrijding. Hivos is lid van Share-net.

Op 12 juni organiseerde Hivos in museum Naturalis in Leiden het symposium '*From development co-operation to e-development*'. In de 'Verklaring van Naturalis' werd minister Herfkens opgeroepen om meer en actief aandacht te geven aan ICT in haar beleid (zie 4.2.6).

Kleine, vernieuwende activiteiten in Nederland komen in aanmerking voor een bijdrage uit het *Experimentenfonds* van Hivos. Prioriteit krijgen activiteiten die aansluiten bij de profilering van Hivos en die niet alledaags zijn. Een goed voorbeeld is het transgender filmfestival. In 2001 werden tien activiteiten goedgekeurd voor een totaalbedrag van bijna 30.000 euro.

In zijn voorlichting maakt Hivos actief gebruik van nieuwe media. Een geheel vernieuwde *Hivos-website* ging begin 2001 de lucht in. De site biedt heldere en op maat gesneden informatie. Nieuw en bijzonder is dat bezoekers een database kunnen raadplegen waarin alle Hivos-partners

www.hivos.nl

35/01

te vinden zijn. De website werd bekroond vanwege haar helderheid door Duitse instituut Politik und Digital. In 2001 bezochten dagelijks gemiddeld 350 mensen (in 2000: 225) de Hivos-website.

5.2.2 Samenwerking met humanistische organisaties

Tot vreugde van Hivos ging eind 2001 de *Humanistische Alliantie* officieel van start. De alliantie is een 'netwerkorganisatie', waarvan tien humanistische organisaties in Nederland deel uitmaken. Doel is het versterken van de humanistische beweging in Nederland door:

- humanistisch geïnspireerde meningen en ervaringen in te brengen in het maatschappelijk debat, bijvoorbeeld door commentaren in de media of het organiseren van symposia en conferenties;
- gemeenschappelijke belangen te behartigen en gemeenschappelijke activiteiten te ondernemen;
- elkaar politiek en maatschappelijk te ondersteunen, waar dat mogelijk en zinvol is.

De alliantie heeft een zeer kleine staf en is afhankelijk van de inbreng van haar leden.

Op 27 februari organiseerden HOM en PvdA het eerste Maarten van Traa-debat, onder meer met financiële steun van Hivos. Dit debat is bij uitstek bedoeld om ruimte te bieden aan eigenzinnige denkers. Anthony Giddens, onder meer politiek adviseur van New Labour en Ad Melkert discussieerden over *'Dilemma's in de (internationale) politiek'*.

In de nasleep van 11 september organiseerden HOM, Hivos en het Humanistisch Verbond op 18 november een Rode Hoed-debat over de relatie tussen *levensbeschouwing en mensenrechten*. Hoogleraar Islamitisch en humanitair recht Abdullahi An-Na'im en cultuur-historicus Thomas von der Dunk discussieerden onder leiding van Bas de Gaay Fortmann.

De gebeurtenissen rond 11 september gaven aanleiding tot veel en vaak heftige discussies, ook in de humanistische gelederen. De meeste humanistische organisaties tekenden de verklaring van het Platform Civil Coalition (zie 5.2.1) en betrokken hun achterban actief in het debat.

Ook de Humanistische Alliantie organiseerde een werkconferentie: *'11 september en nu verder...'*. De conferentie werd goed bezocht en bood de humanistische professionals een blik buiten het eigen werkveld.

Hivos-comités, HV-gemeenschappen, plaatselijke Humanitasgroepen en ABAL-wereldwinkels brachten opnieuw in de eigen regio het werk van Hivos actief onder de aandacht van het publiek.

Grote humanistische organisaties als HV, Humanitas, Universiteit voor Humanistiek, Humanistisch Vormingsonderwijs en Human toonden zich betrokken. Soms inspireerde het werk van Hivos en zijn partners ook hen, bijvoorbeeld na 11 september.

www.uvh.nl
www.hvo.nl

36/01

5.2.3 Fondsenwerving

Als eerder aangegeven (zie 1) vindt de fondsenwerving van Hivos sinds december 2001 plaats voorzien van het officiële *CBF-keurmerk*. Hivos is misschien geen typische private fondsenwerfer, gegeven de beleidsaccenten in zijn bedrijf en aard van zijn producten. Toch is Hivos blij dat het dit keurmerk kan tonen aan het publiek.

www.cbf-keur.nl

Het belangrijkste deel van de particuliere fondsen die Hivos werft komen van schenkingen van andere particuliere organisaties. In 2001 droeg deze *institutionele fondsenwerving* ruim twee miljoen euro bij aan de financiering van specifieke activiteiten van Hivos-partners. De belangrijkste bijdragen kwamen van Terre des Hommes (post-Mitch), Simavi, Verhagen Foundation en voor het eerst ook van Alliance-partners DWHH en Concern.

Een bijzonder onderdeel van Hivos' institutionele fondsenwerving is *Stop Aids Now!* (SAN!). Dit is een samenwerkingsverband van het Aids Fonds met vier ontwikkelingsorganisaties, waaronder Hivos. SAN! genereerde in het eerste jaar van zijn bestaan bijna 4 miljoen euro ten behoeve van zijn partners. Volgens afspraak gaat daarvan een zesde naar Hivos, dat is bijna 0,7 miljoen euro.

www.stopaidsnow!

Een 'unique selling point' vormt het *Noord-Zuid Plan* dat Hivos uitvoert in samenwerking met Triodos Bank. Particulieren worden via een Noord-Zuid Spaarrekening betrokken bij de kredietverlening aan economische activiteiten in het Zuiden. Een in september gehouden wervingsactie was succesvol. Er werden 222 nieuwe Noord-Zuid Spaarrekeningen geopend en 50 nieuwe Noord-Zuid Borgstellingen afgegeven. In totaal stelden de Noord-Zuid spaarders een bedrag ter beschikking van 8,6 miljoen euro. Dat betekent een verheugende groei van 24 procent ten opzichte van 2000. Het totaalbedrag van de Noord-Zuid Borgstellingen steeg tot 1,3 miljoen euro. De belangrijkste borgsteller is kledinginzamelaar KICI die 4,5 procent van haar opbrengsten (dit jaar ruim 47.000 euro) bestemde voor het Noord-Zuid Plan.

www.triodos.nl

Hivos ontving in 2001 350.000 euro aan giften van *particuliere donateurs* en groepen uit het (humanistische) achterland. Gericht Geven nam 77.000 euro voor zijn rekening, waarvan bijna 9.000 euro was bestemd voor het Hivos Cultuur Fonds.

37/01

De Achterhoekse band Boh Foi Toch haalde samen met de Lionsclub Haaksbergen 30.630 euro op voor kinderrechtenorganisatie Kuleana uit Tanzania. En het Stedelijk Gymnasium Leiden wist 21.781 euro te verwerven voor Butterfly Garden, een organisatie voor getraumatiseerde kinderen in Sri Lanka.

www.bohfoitoch.nl

TABEL 8 HIVOS' FONDSENWERVING IN 2000 EN 2001

bedragen in duizenden euro's	2000	2001
Schenkingsmiddelen		
Giften	202	321
Legaten	80	29
Totaal particulieren	282	350
Gemeenten	4	0
Institutionele Fondsen	642	2.223
Totaal	928	2.574
Leningsmiddelen		
(voorheen) Algemeen Leningsfonds	88	87
Noord-Zuid Spaarrekening	6.921	8.601
Totaal	7.009	8.688

>>>> StopAidsNow!

- StopAidsNow!: een initiatief van Aids Fonds, in samenwerking met ICCO, Memisa, Novib en Hivos, gericht op (preventieve en curatieve) bestrijding van aids in ontwikkelingslanden.
- Netto-inkomsten beschikbaar voor partners: 4,1 miljoen euro.
- SAN!-bestedingen 2001 Hivos: 0,53 miljoen euro ten behoeve van 12 organisaties, waarvan: 21% in Afrika, 41% in Latijns Amerika, 34% in Azië en 4% Wereldwijd.

5.2.4 GOM en ZNF

Gemeenschappelijk Overleg Medefinanciering (GOM)

In het GOM overleggen de vijf mfo's onderling over alle zaken die het Medefinancieringsprogramma betreffen. Het GOM heeft als doel de activiteiten van de mfo's op elkaar af te stemmen en samenwerking en informatie-uitwisseling te faciliteren. Ook vindt vanuit het GOM regelmatig overleg plaats met de Directie Sociale en Institutionele Ontwikkeling (DSI) van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het GOM is samen met DSI opdrachtgever van de Stuurgroep Evaluatie MFP (zie 6). Tenslotte ondernemen de MFO's in GOM-verband actie

richting politiek en publiek waar het gaat om (particuliere) ontwikkelingssamenwerking.

De coördinatie van de verschillende overlegstructuren is in handen van een klein professioneel secretariaat. Het GOM-voorzitterschap rouleert jaarlijks en werd in het verslagjaar vervuld door Sylvia Borren, algemeen directeur van Novib.

De belangrijkste zaak op de GOM-agenda in 2001 was het nieuwe *MFP-beleidskader* (zie 1). Verbonden met dit beleidskader is het opzetten van een GOM-kwaliteitssysteem. Dit ging van start in oktober met een interne werkconferentie. Het ontwikkelingsproces zal nog enige tijd vergen. Het GOM heeft gekozen voor de ontwikkeling van een systeem gebaseerd op het INK-model (Instituut voor Nederlandse Kwaliteit). Dit model biedt de mogelijkheid inzichten over kwaliteit van bedrijfsvoering en organisatiemanagement te vervlechten met sociaal-wetenschappelijke kennis over monitoring en evaluatie.

Als vervolg op de expertmeetings rond de toekomst van het particuliere kanaal voor ontwikkelingssamenwerking, vond in de eerste helft van 2001 een reeks van *beleidsconsultaties* plaats met organisaties die ook een financieringsovereenkomst hebben met het ministerie van Buitenlandse Zaken. Naast de vijf mfo's namen dertig organisaties deel. Veel van deze organisaties verenigden zich in de loop van het jaar in een '*MFP-smal*' overleg. Dit bereidde een beleidskader voor dat gold voor particuliere organisaties met een thematische en/of een regionale specialisatie. De bedoeling van het ministerie is de organisaties die zich daarvoor kwalificeren een *core-funding* te geven, net als de *MFP-breed* organisaties. De mfo's, verenigd in '*MFP-breed*', ondersteunen dit initiatief en zien hierin een versterking van het particuliere veld voor ontwikkelingssamenwerking.

De minister heeft aangekondigd nog een derde categorie financieel te willen ondersteunen, naast *MFP-breed* en *MFP-smal*. Het gaat om kleinschalige initiatieven van Nederlandse burgers op het

gebied van ontwikkelingssamenwerking. De afhandeling, financiering en begeleiding van deze initiatieven zullen worden verzorgd door een front-office. Het GOM startte samen met de NCDO de uitwerking van de *front-office* idee. Eind 2001 leverden zij een conceptplan in bij de minister.

De reeks *GOM-DSI* debatten dient ter uitwisseling van kennis en ervaringen tussen GOM en DSI. In 2001 vonden twee debatten plaats. Op 27 maart over de rol van ICT in ontwikkelingssamenwerking, georganiseerd door Hivos. En op 20 september een debat over Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP's), georganiseerd door Novib.

Zuid-Noord Federatie (ZNF)

Veertien gelijkgezinde organisaties op het gebied van internationale samenwerking, eerlijke handel, mensenrechten en milieu bundelen hun krachten in de Zuid-Noord Federatie. ZNF is voor Hivos in de eerste plaats een belangrijk netwerk voor beïnvloeding van het Nederlandse buitenlandbeleid en daarnaast een platform voor collegiale uitwisseling en gesprek.

Lobby voor een *wereldhandel* die recht doet aan de belangen van het Zuiden was ook in 2001 een overkoepelend thema van de ZNF. Eind september organiseerde ZNF aan de vooravond van de WTO-conferentie in Doha een internationale voorbereidingsbijeenkomst voor ngo's: 'How Free is Trade - who sets the standards'.

ZNF en zijn lidorganisaties die actief zijn op het terrein van handel en ontwikkeling, verwierven in 2001 de nodige politieke steun voor de ontwikkeling van bindende wet- en regelgeving, die (internationaal) *maatschappelijk verantwoord ondernemen* bevordert. Het ministerie van Economische Zaken was op dit gebied vaak een van ZNF's gesprekspartners.

6 Evaluatie en inspectie

Programma-evaluaties

Al vanaf de jaren tachtig worden regelmatig programma-evaluaties uitgevoerd. Dit zijn evaluaties van een beleidsterrein in zijn geheel, beoordeeld op de doelstellingen van het MFP. Sinds 1999 voert de onafhankelijke Stuurgroep Evaluatie MFP deze programma-evaluaties uit.

De stuurgroep onderzoekt de effecten van het werk van de partnerorganisaties van de mfo's. En ze gaat na wat de mfo's daaraan hebben bijgedragen. De stuurgroep heeft daartoe een aantal grote, vergelijkende evaluaties opgezet. Daarin houdt ze de programma's van verschillende mfo's tegen het licht, gezien vanuit twee hoofddoelstellingen van het MFP: maatschappijopbouw en directe armoedebestrijding.

In 2001 zijn drie studies afgerond waarin ook partnerorganisaties van Hivos werden geëvalueerd: maatschappijopbouw in Nicaragua, financiële dienstverlening en keurmerken.

De studie naar *maatschappijopbouw in Nicaragua* was een omvangrijke, maar vooral ook waardevolle studie. Dertien partnerorganisaties van vier mfo's werden onder de loep genomen. Hivos steunt vier van deze organisaties: UNAG, Si-Mujer, Humboldt en CENIDH. De onderzoekers stelden vast dat de meeste organisaties een effectieve bijdrage leverden aan maatschappijopbouw. Ze bereikten vooral positieve resultaten op het gebied van organisatievorming en het bevorderen van bewustzijn van burgerrechten. Hun pogingen om het beleid van de Nicaraguaanse overheid te beïnvloeden waren minder succesvol, mede door de ontoegankelijkheid van die overheid. Maar de vrouwenorganisaties, waaronder Si-Mujer, kregen een extra compliment vanwege hun verhoudingsgewijs grote effectiviteit. Als voorbeeld daarvan geldt een geslaagde nationale campagne tegen geweld tegen vrouwen.

De rapporten over financiële dienstverlening (in Sri Lanka) en keurmerken kwamen op de valreep van 2001 binnen. Net als maatschappijopbouw zijn dit essentiële beleidsterreinen voor Hivos. Bij *keurmerken* gaat het om een relatief nieuw beleidsterrein dat zich nog in de beginfase bevindt. Twee partners van Hivos zijn geëvalueerd. Prodecoop uit Nicaragua, dat kleine boeren ondersteunt bij de productie en afzet van organische koffie. En het Costaricaanse Junaforca, een koepelorganisatie voor bosbouwers. Met name over Prodecoop was de evaluatie uitgesproken positief. De sociaal-economische positie van de betrokken boeren is daadwerkelijk verbeterd dankzij de activiteiten van Prodecoop. Bovendien ondersteunen de onderzoekers Hivos' beleidskeuze om te investeren in de gehele productieketen en zich niet te beperken tot alleen producentenorganisaties. Ten aanzien van Junaforca was de studie aanzienlijk kritischer: de organisatie had gekozen voor een niet-effectief nationaal houtkeurmerk, in plaats van aan te sluiten bij de internationaal ontwikkelde standaarden. Voor Hivos was dat geen verrassing: het steunt Junaforca in de eerste plaats vanwege haar kwaliteiten op het gebied van organisatieopbouw onder kleine bosbouwers en niet vanwege de keurmerkactiviteiten.

De evaluatie over financiële dienstverlening hangt samen met een nog lopende, vergelijkbare evaluatie in Kenia. Daarom zal Hivos op deze evaluaties ingaan in zijn jaarverslag over 2002.

Evaluaties van partnerorganisaties

De evaluaties die Hivos zelf laat uitvoeren zijn doorgaans gericht op een specifieke partnerorganisatie. Ze hebben niet de pretentie om uitspraken te doen over een heel beleidsterrein. In 2001 zijn zo 40 evaluaties uitgevoerd, dat is 5,5 procent van het partnerbestand. De uitkomsten van de evaluaties leiden waar nodig tot beleidsaanpassingen en soms tot extra of andere ondersteuning in een nieuwe contractfase. In enkele gevallen besloot Hivos tot beëindiging van de samenwerkingsrelatie.

Om beter inzicht te krijgen in de kwaliteit van het verrichte evaluatiewerk nam Hivos in 2001 een *database van consultants* in gebruik. In dit systeem worden alle door Hivos ingehuurde consultants geregistreerd: hun expertise, de evaluaties die zij voor Hivos uitvoerden en de beoordeling daarvan door Hivos. Als een consultant een negatieve beoordeling krijgt, dan wordt hij of zij in principe niet meer ingehuurd. Overigens zijn er in 2001 geen evaluaties uitgevoerd die tot een volledig negatieve beoordeling leidden.

TABEL 9 PROJECTEVALUATIES NAAR SECTOR EN REGIO IN 2001

	Afrika	Azië	Latijns Amerika	Totaal 2001	Totaal in %
Economie & krediet	3	2	3	8	20%
Cultuur & ontwikkeling	0	1	1	2	5%
Gender, vrouwen & ontwikkeling	2	2	3	7	18%
Milieu & duurzame ontwikkeling	0	1	3	4	10%
Mensenrechten & aids	9	3	6	18	45%
Totaal beleidsspeerpunten	14	9	16	39	
Overige sectoren	1	0	0	1	2%
Totaal	15	9	16	40	100%

Controle en inspectie

Zeker zo belangrijk als de inhoudelijke monitoring en evaluatie van de activiteiten van partnerorganisaties is de verantwoording van hun financieel beheer. Hivos hamert al sinds jaar en dag op het belang van integrale jaarrekeningen, die inzage geven in het volledige financieel beheer van een organisatie. Jaarrekeningen, die zijn gecontroleerd door externe accountants. Dat is niet alleen in het belang van Hivos, maar vooral ook van de partnerorganisaties.

In principe vraagt Hivos van elke partnerorganisatie een jaarrekening met accountantsverklaring. Op deze regel maakt Hivos alleen een uitzondering bij kleine of eenmalige bijdragen, of in landen waar de kwaliteit van de externe accountants onvoldoende wordt geacht. Daardoor wordt in totaal ruim 75 procent van de bijdragen gedekt door een *externe accountantsverklaring*. De accountantscontrole is van belang om zekerheid te krijgen over de kwaliteit van de administratie en de rechtmatigheid van het financieel beheer. De controle hoeft geen uitspraak te doen over de vraag of de partnerorganisatie zich hield aan alle afspraken met Hivos. Daarvoor voert Hivos een eigen beoordeling uit van alle jaarrekeningen.

In het controlesysteem van Hivos nemen daarnaast de eigen *financiële inspecties* een onmisbare plaats in. De inspecteur bezoekt niet alleen partnerorganisaties, maar vooral ook hun externe accountants. Zo wil Hivos een beeld krijgen van de kwaliteit van hun controles. In 2001 zijn inspecties uitgevoerd bij vier partnerorganisaties in Kazachstan en Kirgizstan. De bevindingen waren niet onverdeeld positief, maar dat had veel te maken met de ongunstige context. Zo is het banksysteem niet echt betrouwbaar, waardoor veel organisaties grote hoeveelheden contant geld hebben en fraudegevoelige situaties ontstaan. Gelukkig kon wel vooruitgang worden geconstateerd ten opzichte van een aantal jaren geleden, bij partnerorganisaties én bij accountants.

Naast de controles in Centraal-Azië bracht de inspecteur een opvolgingsbezoek aan een grote partnerorganisatie in Guatemala. Ook zijn de regiokantoren in India en Zimbabwe geïnspecteerd. Al deze inspecties werden afgesloten met een positief oordeel.

7 Jaarrekening

Jaarrekening en directieverslag 2001 van de Stichting Hivos werden op 5 april 2002 vastgesteld door de Raad van Toezicht. De jaarrekening werd conform de vereisten van het Financieel Reglement voorafgaand gecontroleerd door PricewaterhouseCoopers en voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring.

Deze jaarrekening is opgesteld conform de Richtlijn Verslaggeving Fondswervende Instellingen.

Op de volgende pagina's zijn de Balans per 31 december 2001 en de Rekening van Baten en Lasten over 2001 weergegeven.

7.1 Toelichting

1. Statutaire doelstelling

De stichting heeft statutair tot doel hulpverlening op humanistische grondslag en in de meest uitgebreide zin aan ontwikkelingslanden (statuten, dd 21-12-1986, art. 2).

2. Grondslagen voor de waardering en presentatie van activa en passiva

In het verslagjaar goedgekeurde projecten worden als lasten verantwoord. De daarmee samenhangende subsidies worden, inclusief de apparaatskostenvergoeding (AKV), als bate verantwoord op basis van goedgekeurde projectbedragen.

In de balans zijn, als gevolg daarvan, de vorderingen op medefinanciering, additionele fondsen en EU-fondsen vermeerderd met de daaraan gerelateerde AKV-component. De nog niet gerealiseerde AKV is ondergebracht in de Bestemmingsreserves AKV.

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen aanschaffingswaarden, verminderd met lineair berekende afschrijvingen, gebaseerd op economische levensduur.

Financiële vaste activa:

Gereserveerde kasmiddelen betreft kasmiddelen ter zekerheid van verplichtingen in het kader van het Hivos Triodos Fonds.

Participaties worden symbolisch gewaardeerd op 1 euro om de financiële betrokkenheid met deze partners zichtbaar te maken.

Beleggingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde en zijn verpand ten behoeve van een rekening-courant krediet.

Vorderingen overheden betreft vorderingen op overheidsinstanties, voortkomend uit verplichtingen die de Stichting conform daartoe strekkende overeenkomsten is aangegaan in het kader van haar programma. Inclusief de daarmee samenhangende apparaatskostenvergoeding.

Overige vorderingen en liquide middelen zijn, voorzover niet anders vermeld, opgenomen tegen nominale waarde in euro's. Indien activa luiden in vreemde valuta heeft omrekening plaatsgevonden tegen de officiële koersen per balansdatum.

Voorzieningen hebben geen betrekking op specifieke activa; zij worden gevormd voor verplichtingen en risico's, die samenhangen met de bedrijfsvoering.

Schulden zijn, voorzover niet anders vermeld, opgenomen tegen nominale waarde in euro's. Indien zij luiden in vreemde valuta heeft omrekening plaatsgevonden tegen de officiële koersen per balansdatum.

Projectverplichtingen betreft verplichtingen die de Stichting heeft in het kader van financieringsovereenkomsten die met partnerorganisaties zijn afgesloten.

3. Grondslagen voor bepaling en presentatie van het resultaat

Baten en lasten worden verantwoord in het jaar waarop zij betrekking hebben.

Nalatenschappen worden verantwoord in het jaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Subsidiebatens, inclusief de apparaatskostenvergoeding, worden verantwoord in het jaar waarin de aanspraak definitief wordt.

Vervallen subsidiebedragen worden in mindering gebracht op de subsidiebatens in het jaar waarin de subsidie is komen te vervallen.

Projectbestedingen worden verantwoord in het jaar waarop de verplichting definitief wordt.

Alle kosten, met uitzondering van buitengewone lasten, worden volgens bedrijfseconomische criteria toegerekend aan te onderscheiden activiteiten.

De *uitvoeringskosten per continentaal bureau* zijn direct toegerekend, vermeerderd met overhead naar rato van de personele kosten.

Aan *uitvoeringskosten fondsenwerving* is, naar rato van de globale verhouding tussen geworven particuliere fondsen en de omzet, een deel van de kosten van centrale diensten (bureau directie en bureau Interne Zaken) toegerekend.

Bovendien is hieraan tegerekend een deel van de kosten van bureau Communicatie, naar rato van de personele inzet van het bureau op fondsenwerving.

7.2 Balans per 31 december 2001

ACTIVA	31/12/2001	31/12/2000	PASSIVA	31/12/2001	31/12/2000
Materiële vaste activa			Eigen vermogen		
Bedrijfsmiddelen/gebouwen	547.798	470.792	<i>Vrij besteedbaar vermogen</i>		
Bedrijfsmiddelen/inventaris	220.831	176.361	algemene reserve	448.548	449.376
Direct in gebruik voor de doelstelling	65.570	67.095	bestemmingsreserves bedrijfsvoering	298.486	320.519
	834.199	714.248	bestemmingsreserves AKV	3.590.068	3.381.377
				3.888.554	3.701.896
Financiële vaste activa			<i>Vastgelegd vermogen</i>		
Gereserveerde kasmiddelen HTF	8.990.796	8.057.090	fonds activa doelstelling	65.570	67.095
Participaties	1	1	fonds activa bedrijfsvoering	768.629	703.877
	8.990.797	8.057.091		834.199	770.972
Beleggingen	0	56.723	Voorzieningen	214.764	449.410
Vordering overheden langlopend			Schulden op middellange termijn		
overheid, medefinanciering	15.427.716	15.163.021	algemeen leningenfonds o/g	87.398	87.602
additionele overheidsfondsen	1.280.875	1.990.915	deelname Noord-Zuid Plan	755.811	683.540
EU-fondsen	2.046.558	329.698	(afgegeven) borgstellingen	8.234.986	7.390.573
	18.755.149	17.483.634		9.078.195	8.161.715
Vordering overheden kortlopend			Schulden op korte termijn		
overheid, medefinanciering	26.530.082	27.711.387	rekening-courant t.b.v. regiokantoren	-64.606	24.018
additionele overheidsfondsen	5.727.587	3.829.980	overlopende passiva	1.476.044	1.321.994
EU-fondsen	1.799.418	1.479.699		1.411.438	1.346.012
	34.057.087	33.021.066	Projectverplichtingen langlopend		
Vorderingen			medefinancieringsprogramma	15.427.716	15.163.021
44/01 Hivos projectenfonds	498.253	38.587	additionele projecten	1.280.875	1.990.915
overlopende activa	667.264	719.103	EU-projecten	2.046.558	329.698
	1.165.517	757.690	Hivos-projectenfonds	186.036	53.673
				18.941.185	17.537.307
Liquide middelen			Projectverplichtingen kortlopend		
deposito's	33.935	32.758	medefinancieringsprogramma	24.028.698	24.463.708
bank, giro	1.903.835	1.577.808	idem beschikbaar uit vrijgekomen middelen	1.581.226	1.162.826
r/c gereserveerde kasmiddelen	76.545	-584.686	additionele projecten	4.602.529	2.666.488
r/c inzake hergebruik medefinanciering	982.074	1.389.160	EU-projecten	1.113.126	671.421
r/c inzake medefinanciering	-117.807	-466.727	Hivos-projectenfonds	247.215	56.641
r/c inzake additionele fondsen	-46.013	-11.888		31.572.794	29.021.084
r/c inzake Europese unie fondsen	-298.938	-636.561		66.389.676	61.437.772
buitenlandse rekeningen	53.296	47.456			
	2.586.927	1.347.320			
	66.389.676	61.437.772			

45/01

7.3 Rekening van baten en lasten 2001

	Begroting 2001	Realisatie 2001	Realisatie 2000
Baten uit eigen fondsenwerving			
- giften en donaties	227	321	203
- nalatenschappen	29	29	80
	256	350	282
Kosten eigen fondsenwerving			
- (in)directe verwervingskosten	32	19	31
- uitvoeringskosten eigen organisatie	35	29	32
	67	48	63
In % van baten uit eigen fondswerving	26%	14%	22%
Beschikbaar uit fondsenwerving	189	302	219
Subsidies overheden en anderen			
Bijdragen overheden	57.748	64.260	51.176
Bijdragen institutionele fondsen	1.590	2.693	1.120
	59.338	66.953	52.296
Resultaat beleggingen/interest	86	140	103
Overige baten	351	495	447
Totaal beschikbaar voor doelstelling	59.964	67.890	53.065
BATEN EN LASTEN/ BESTEED AAN DOELSTELLING			
Voorlichting, educatie en lobby			
- (in)directe kosten	327	249	329
- uitvoeringskosten eigen organisatie	699	595	338
	1.026	844	667
Afrika			
-projectbestedingen	18.164	20.374	11.936
-uitvoeringskosten eigen organisatie	1.301	1.303	1.268
	19.465	21.677	13.204
Azië, GOS en Oost-Europa			
-projectbestedingen	15.412	17.561	15.782
-uitvoeringskosten eigen organisatie	1.079	1.122	1.055
	16.491	18.683	16.837
Latijns Amerika en de Caraïben			
-projectbestedingen	18.715	19.074	15.737
-uitvoeringskosten eigen organisatie	1.234	1.352	1.197
	19.949	20.426	16.934
Overige gebieden/wereldwijd			
-projectbestedingen	2.753	5.662	5.331
-uitvoeringskosten eigen organisatie	210	180	252
	2.963	5.842	5.583
Totaal besteed aan de doelstelling	59.894	67.472	53.225
Resultaat voor reservering	71	418	-160
Toegevoegd/onttrokken aan:			
- Bestemmingsreserve bedrijfsvoering	-61	23	101
- Bestemmingsreserve AKV		-378	-116
Exploitatie resultaat	10	63	-175

7.4 Toelichting op de balans

ACTIVA					
Materiële vaste activa					
De geaccumuleerde aanschafwaarden en afschrijvingen van de vaste activa per 31 december zijn:					
	aanschaffingswaarden		afschrijvingen	boekwaarden	
	2001	2000	2001	2001	2000
1)	767.772	664.813	219.974	547.798	470.792
2)	1.225.164	1.024.340	1.004.333	220.831	176.361
3)	76.245	76.245	10.675	65.570	67.095
	2.069.181	1.765.398	1.234.982	834.199	714.248
1) gebouwen (10 - 50 jaar) 2) inventaris (3 - 10 jaar) 3) gebouwen doelstelling (50 jaar)					
De mutaties in totalen:				2001	2000
Boekwaarde per 1 januari				714.248	750.780
Investerings:					
- inventaris				44.746	46.078
- telefooncentrale				344	0
- overige				155.736	58.705
- verbouwing				102.959	3.148
				1.018.033	858.711
afschrijvingen				-183.834	-144.463
Boekwaarde per 31 december				834.199	714.248
Financiële vaste activa					
				2001	2000
Gereserveerde kasmiddelen HTF				695.231	682.633
Noord-Zuid Plan rekeningen Hivos				8.372.110	6.789.771
Kasreservering Medefinanciering 1)					
Totaal gereserveerde kasgelden				9.067.341	7.472.404
Te verrekenen per 31 december				-76.545	584.686
Boekwaarde per 31 december				8.990.796	8.057.090
Deze middelen staan borg voor de kredietportefeuille van het Hivos-Triodos Fonds.					
1) Naar de wens van het Ministerie wordt tegenover deze risico's een kasdekking ter zekerstelling aangehouden. Op deze kasdekking ontvangen interest (€ 322.700 in 2001) werd aangewend voor de dekking van kosten voor het programma voor leningen en garanties.					
Participaties					
Deelnemingen FTCCS en CDF, lening HTPF				1	1
Het betreft deelnemingen in lokale kredietinstellingen in het Zuiden ad. € 3.515.679 (waarvan € 2.371.305 middels een achtergestelde lening aan het Hivos-Triodos Participatie Fonds). Tegenover deze participaties staan een beheerrekening en de reservering HTPF.					
Beleggingen					
125x € 567 nominaal Bank voor Nederlandse Gemeenten 1989-00/01 à 7 3/8%				0	56.723

7.5 Toelichting op de rekening van baten en lasten

PASSIVA

Vrij besteedbaar vermogen
(x € 1.000)

	Alg. Reserve	Best. reserve Bedrijfsvoering	Best.reserve AKV	Totaal
Stand per 1 januari 2001	449	321	3.381	4.151
Toevoeging	63	5	4.430 1)	4.499
Onttrekking	63	28	4.053 2)	4.143
Mutatie in de committeringsruimte			-169	-169
Totaal mutaties:	0	-22	209	187
Saldo per 31 december 2001	449	298	3.590	4.337

1) Goedgekeurde AKV 2) Gerealiseerde AKV

Bestemmingsreserves bedrijfsvoering

	2001	Toevoeging tlv Resultaat	Onttrekking	2000 tgv Resultaat
Automatisering	20.000	372		19.628
Opfrisverlof	22.689			22.689
Externe mobiliteit	125.000		11.134	136.134
Reorganisatie	50.505	5.127		45.378
Scholing	2.580		6.750	9.330
Continental bureau's	77.712	100.078	109.726	87.360
Saldo per 31 december	298.486	105.577	127.610	320.519

Vastgelegd vermogen

	2001	Toegevoegd	Onttrokken	2000
Fonds activa doelstelling	65.570		1.525	67.095
Fonds activa bedrijfsvoering	768.629	303.785	239.032	703.876
Saldo per 31 december	834.199	303.785	240.557	770.971

Voorzieningen

	2001	Toevoeging tlv Exploitatie	Onttrekking tgv Exploitatie	2000
Onderhoud panden	50.678	26.851	236.643	260.470
Verplichtingen verlofdeposito's	164.086	24.854	188.940	
Saldo per 31 december	214.764	26.851	261.497	449.410

Uitvoeringskosten eigen organisatie

Doelstelling	Alg. kosten	Centr. diensten/ directie	Pers. kosten direct	Reis/verblijf programma's	Regio- kantoren	Totaal
Voorlichting, educatie en lobby	72	218,3	305	0	0	595
Afrika	103	490,3	440	23	247	1.303
Azië, GOS en Oost-Europa	102	422,0	434	32	132	1.122
Latijns Amerika en de Caraïben	117	508,5	497	31	199	1.352
Overige gebieden/wereldwijd	20	67,6	85	7	0	180
Fondsenwerving	5	5,1	19	0	0	29
Totaal 2001	418	1.711,5	1.781	93	578	4.581
Begroot 2001	421	1.700,6	1.818	119	534	4.593
Totaal 2000	376	1.494,4	1.703	101	468	4.142

48/01

49/01

Accountantsverklaring

Opdracht

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2001 van Stichting Hivos te Den Haag gecontroleerd. De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de stichting. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

Werkzaamheden

Onze controle is verricht overeenkomstig in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten. Volgens deze richtlijnen dient onze controle zodanig te worden gepland en uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Een controle omvat onder meer een onderzoek door middel van waarnemingen van informatie ter onderbouwing van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. Tevens omvat een controle een beoordeling van de grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opmaken van de jaarrekening zijn toegepast en van belangrijke schattingen die het bestuur van de stichting daarbij heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Wij zijn van mening dat onze controle een deugdelijke grondslag vormt voor ons oordeel.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen op 31 december 2001 en van het resultaat over 2001 in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving, de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening zoals opgenomen in BW 2.9 en de richtlijnen van het Centraal Bureau Fondsenwerving.

In het kader van de controle op de jaarrekening over 2001 hebben wij het medefinancieringsprogramma en de activiteiten buiten categorie IVa gecontroleerd. Dit onderzoek is verricht in overeenstemming met algemeen aanvaarde controlegrondslagen. Ten behoeve van het Ministerie van Buitenlandse Zaken verklaren wij dat wij op grond van dit onderzoek van oordeel zijn, dat deze jaarrekening het vereiste inzicht geeft in en een getrouw beeld geeft van de uitvoering van het medefinancieringsprogramma en van de activiteiten buiten categorie IVa.

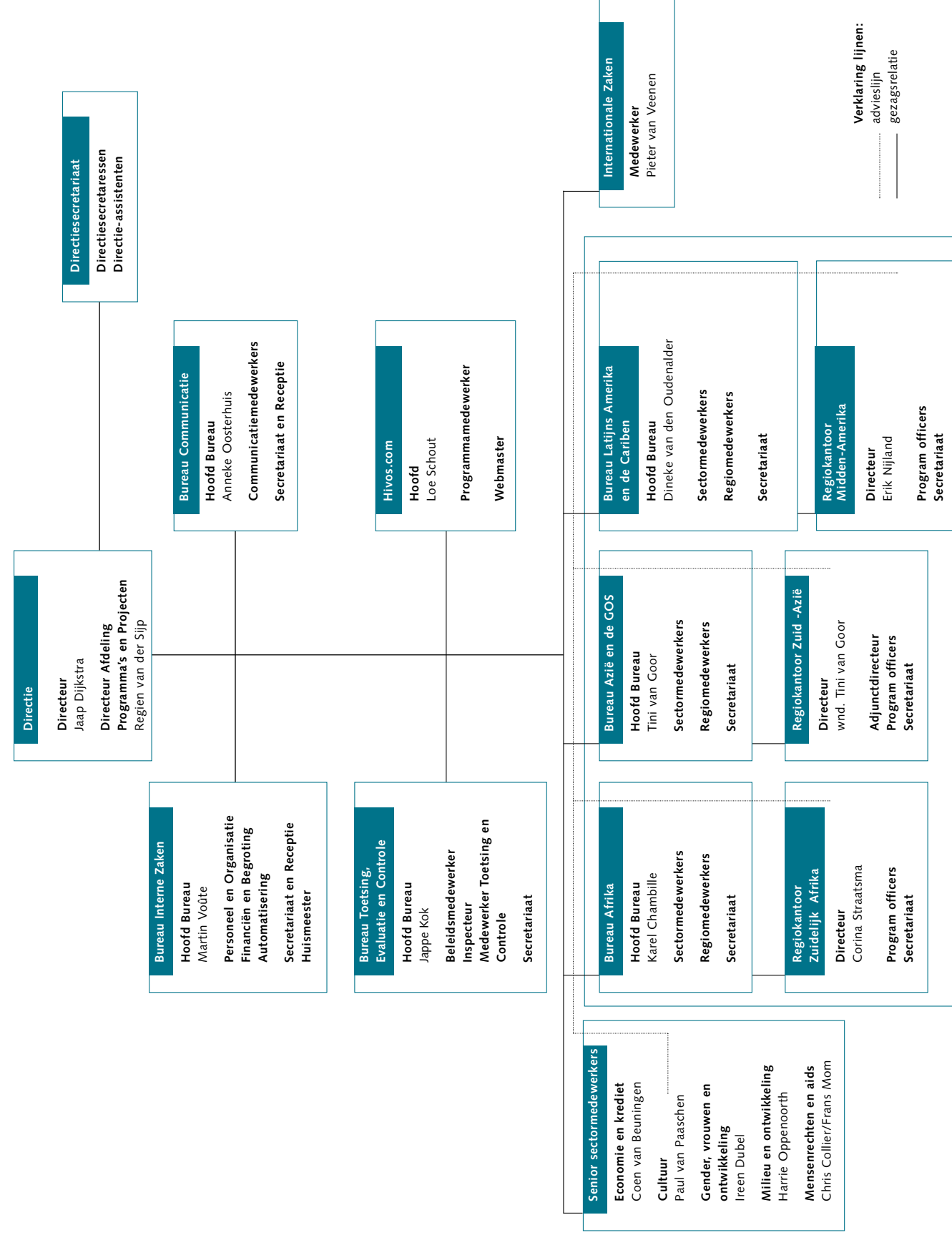
Bij de uitvoering van deze controle zijn de aandachtspunten zoals genoemd in het Financieel Reglement MFP (30-11-2000) gehanteerd. Wij zijn van mening dat de in het verslag getoonde uitgaven voldoen aan de eisen van rechtmatigheid zoals geformuleerd in het Financieel Reglement.

Den Haag, 27 maart 2002
PricewaterhouseCoopers N.V.

8 Bijlagen

- 8.1 Organogram van Hivos-werkorganisatie
- 8.2 Hivos bestuurlijke organisatie - samenstelling per 31/12/2001
- 8.3 Lijst van gebruikte afkortingen

8.1 Organogram van Hivos-werkorganisatie

8.2 Hivos bestuurlijke organisatie - samenstelling

Raad van Toezicht

Mw. L.S. Groenman
voorzitter
H.F. Hoekzema
vice-voorzitter
J. Hekkelman
portefeuillehouder financiën
Mw. H.M. Brouwers
J.K. Cherpanath (tot 1/11/01)
P. Coret (tot 14/11/01)
J.P. de Jong
Mw. A.M. Jongerius (per 18/12/01)
H.J. Schoenmaker
Mw. M.M. Slot
Mw. M.H.A. Hoogstra-Kortekaas
ambtelijk secretaris

College van Adviseurs

H. Thomas
voorzitter
Mw. C. Boerefijn
P. Cornelisse
I.E.M. Dankelman
P. Faber
Mw. G. Hesselning
Mw. J.H.M. van Hussen
Mw. A. Laan
P. van Lier
H.C. Morel
M.J.A. Nypels
Mw. M.F. Poppema
Mw. E.T. Tabbers
J.H. Veenker
W.P. Wiertsema
Mw. M.R. Winter
Mw. A.C.L. Zuidberg (per 18/09/01)

Bestuur/directie

J.J. Dijkstra
voorzitter
Mw. R.N.M. van der Sijp

Ondernemingsraad

H. de Graaf
voorzitter
Mw. I.E. Dubel
Mw. M.J.A. van der Pol
T.H.F.J. van der Schoot
E.S. Tinga
Mw. A.D. van Koesveld
ambtelijk secretaris

Raad van Toezicht Hivos Triodos Fonds

H.J. Schoenmaker
voorzitter
J.J. Dijkstra
M. Eendhuizen
D. Elsen
Ph.R. de Haan (per 18/12/01)
W.E. Hueting
P.G.A. van den Kerkhoff (per 18/12/01)
J. Koopman

8.3 Lijst van meest gebruikte afkortingen

ACP	Afrika, Caraïben en Pacific
CBF	Centraal Bureau Fondswerving
CORDAID	bundelt werk van Balance, Memisa, Mensen in Nood en Vastenactie
CvA	College van Adviseurs
DGIS	Directoraat-Generaal Internationale Samenwerking
DML	Directie Milieu en Ontwikkeling
DRA	Dutch Relief and Rehabilitation Agency
DSI	Directie Sociale en Institutionele Ontwikkeling
DWHH	Deutsche Welthunger Hilfe
EDF	European Development Fund
EU	Europese Unie
EURODAD	European Network on Debt and Development
EUROSTEP	European Solidarity Towards Equal Participation of People
EVS	Evert Vermeer Stichting
FPPN	Foster Parents Plan Nederland
FTA	Fair Trade Assistance
FTO	Fair Trade Organisatie
GOM	Gemeenschappelijk Overleg Medefinanciering
GOS	Gemenebest van Onafhankelijke Staten
GV&O	Gender Vrouwen en Ontwikkeling
HCF	Hivos Cultuur Fonds
HIVOS	Humanistische Organisatie voor Ontwikkelingssamenwerking
HOM	Humanistisch Overleg Mensenrechten
HTF	Hivos Triodos Fonds
HUMAN	Humanistische Omroep
HV	Humanistisch Verbond
ICCO	Interkerkelijke Organisatie voor Ontwikkelingssamenwerking
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IFAT	International Federation for Alternative Trade
IHEU	International Humanist and Ethical Union
IKV	Interkerkelijk Vredesberaad
INK	Instituut for Nederlandse Kwaliteit
ISO	International Organization for Standardization
KICI	Kleding Inzameling Charitatieve Instellingen
LiCo	Liaison Committee bij de Europese Unie van NGOs
LDC	Least Developed Countries
MF	Medefinanciering
MFI	Micro Financiële Instelling
mfo	medefinancieringsorganisatie
MFP	Medefinancieringsprogramma
MOL's	Minst Ontwikkelde Landen
NCDO	Nationale Commissie voor internationale samenwerking en Duurzame Ontwikkeling
ngo	niet-gouvernementele organisatie
NOVIB	Nederlandse Organisatie voor Internationale Samenwerking
NZP	Noord-Zuid Plan
OR	Ondernemingsraad
OS	Ontwikkelingssamenwerking
PRSP	Poverty Reduction Strategy Paper
PVDA	Partij van de Arbeid
RvT	Raad van Toezicht
SAN	Stop Aids Now
VN	Verenigde Naties
WTO	World Trade Organization
ZNF	Zuid-Noord Federatie

Voor de afkortingen van de verschillende partnerorganisaties van Hivos verwijzen we u graag naar het tegelijk met dit jaarverslag verschenen overzichtsboek 'Partnerorganisaties 2001'.

Colofon

Fotografie

omslag Ron Giling / Lineair

pagina 6 Ron Giling / Lineair

pagina 11 H. Schwarzbach / AR / Lineair

pagina 12 Ron Giling / Lineair

pagina 15 Hollandse Hoogte

pagina 19 Marijke Kodden

pagina 22 Hollandse Hoogte

pagina 28 Hollandse Hoogte

pagina 31 Hollandse Hoogte

pagina 35 Frans Schellekens / Lineair

pagina 38 Nigel Dickinson / SP / Lineair

Eindredactie Jacqueline Schuiling, Zutphen

Ontwerp yZ design BNO, Rotterdam

Druk Artoos drukkerijen, Rijswijk

Hivos april 2002

Bij dit jaarverslag hoort de uitgave Hivos partnerorganisaties 2001